

AKADEMİAR DERGİSİ

ANKARA 2020 (HAZİRAN) - Sayı: 8 - s. 11-45

Gönderilme Tarihi: 23.04.2020, Kabul Tarihi:29.05.2020

<https://doi.org/10.46231/akademiar.725959>

■ **BATI MANASTIR GELENEĞİNİN BABASI AZİZ BENEDİKT VE ASKETİK ÖĞRETİLERİ**

Father of the Western Monastery Tradition, St. Benedict and his Ascetic Teachings

Prof. Dr.

İSMAİL TAŞPINAR

Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

orcid.org/0000-0003-4427-6829

itaspinar@marmara.edu.tr

Doktora Öğrencisi

YASİN GÜZELDAL

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

orcid.org/0000-0002-7349-5388

yasinguzeldal@gmail.com

Öz

Hıristiyanlıkta özel bir yeri bulunan manastır yaşamının Batı'daki en önemli temsilcisi konumunda olan kişi Aziz Benedikt'tir (480-547). Benedikt, kaleme aldığı manastır nizamnamesiyle (*Regula Benedicti*) kendilerini münzevi yaşama adanmış kişiler için bir model oluşturarak Orta Çağ Batı dünyasında büyük bir etki yaratmıştır. Benedikt, Doğu manastır geleneğinde var olan bekârlık, iffet, alçakgönüllülük, itaat, istikrar, sessizlik gibi birçok değeri benimseyip, bunları özgün bir şekilde ele almıştır. Ayrıca Benedikt, bu ilkeleri sağduyu ve daha insancıl bir sistemle birleştirmiş ve bu ilkeleri Batı şartlarına uyarlayarak takipçilerine daha ılımlı bir asketik yaşam modeli sunmuştur. 1500 yıl sürecek bir manastır geleneğinin oluşmasına doğrudan etki edecek bu kapsamlı ve tutarlı nizamname ile Benedikt, manastır yaşamını farklı bir boyuta taşımıştır. Benedikt, özellikle vurguladığı çalışma, dua ve ibadet eksenli bir manastır yaşamı inşa etmesiyle de Batı manastır geleneğinin gelişimine ve kurumsallaşmasına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. Bu sebeple "Batı manastırcılığının babası" unvanını alan Benedikt, aynı zamanda 24 Ekim 1964'te Papa VI. Paul tarafından Avrupa'nın koruyucu azizi olarak ilan edilmiş ve 2005 yılında XVI. Benedikt unvanını alan Joseph Ratzinger'e kadar pek çok Papa tarafından ismi kullanılarak onurlandırılmıştır. Bu çalışmada, Aziz Benedikt'in Kural kitabı (*Regula Benedicti*) çerçevesinde ele aldığı temel asketik öğretilerin manastır hayatının şekillenmesinde üstlendiği rolü, asketik yaşamın hangi yönleri üzerinde vurgu yaptığı ve bu öğretilerin manastır hayatının kurumsallaşmasına ne ölçüde katkı sağladığı açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Hıristiyanlık, Orta Çağ, Batı Manastırcılığı, Asketizm, Aziz Benedikt, Benedikt Kuralı.*

Abstract

St. Benedict (480-547) is the most important representative of the monastery life in the West, which has a special place in Christianity. With the monastery regulations (*Regula Benedicti*) he wrote, Benedict made a great impact in the medieval Western world by creating a model for those who devoted themselves to ascetic life. Benedict adopted many values such as celibacy, chastity, humility, obedience, stability, and silence in the Eastern monastery tradition and handled them in a unique way. In addition, Benedict combined these principles with common sense and a more humane system, and adapted these principles to Western conditions and offered a more moderate ascetic life model to its followers. With this comprehensive and consistent regulation that will directly affect the formation of a 1500-year-old monastery tradition, Benedict had taken the monastery life to a different dimension. Benedict especially contributed greatly to the development and institutionalization of the Western monastery tradition by building a monastic life centered on work, prayer, and worship. For this reason, Benedict, who received the title of "father of the western monastery" was also declared as the "patron saint of Europe" by Pope Paul VI on 24 October 1964 and was honored by many Popes, including Joseph Ratzinger, who finally received the title Benedict XVI in 2005. In this study, we will try to explain the role of the basic ascetic teachings that Aziz Benedict handled within the framework of the Rule book (*Regula Benedicti*), in the shaping of monastic life, on which aspects of ascetic life contributed to the institutionalization of monastic life.

Keywords: *Christianity, Middle Age, Western Monasticism, Asceticism, St. Benedict, Rule of St. Benedict.*

Giriş

Aziz Benedikt¹, Hıristiyan manastır tarihinde ciddi bir yeri bulunan, aynı zamanda yazdığı manastır nizamnamesiyle 1500 yıldır manastırlarda takip edilen ve manastırda ikamet etmeyen birçok Hıristiyanın da manevi yönden ilham aldığı önemli bir şahsiyettir. Manastır literatüründe “Benedikt çağı” olarak da adlandırılan ve Aziz Benedikt’in erken dönem Orta Çağ zaman diliminde kaleme aldığı “*Regula*” (Kural) adlı eseri, o dönemde ve sonrasında binlerce dinî cemaat için temel manastır kuralları olarak kullanılmıştır. Avrupa’daki manastırların neredeyse tamamında kullanılan “Benedikt Kuralı”, Benedikten manastır geleneğinin ortaya çıkıp yayılmasındaki rolünün yanı sıra Katolik Hıristiyan dünyasındaki en etkili doküman konumundadır.

Benedikt’in yaşadığı 6. yüzyıl, aynı zamanda Barbar istilaları sonucu çöken Batı Roma İmparatorluğu’nun içinde bulunduğu kaotik

¹ Aziz Benedikt, İtalya’da 480 yılında günümüz Umbria bölgesi, Perugia şehrine bağlı Nursia kasabasında doğmuş ve 543’te (ya da 547) Roma’nın güneydoğusunda bulunan Monte Cassino’da ölmüştür. Aziz Benedikt, Avrupa’nın koruyucu azizlerinden biri olarak kabul edilmekle beraber, Batı manastır hayatının saygın isimlerinden biri, Monte Cassino ve Subiaco manastırlarının kurucusu ve en ünlü manastır kurallarının da (*Regula Benedicti*) yazarı olarak bilinmektedir. Benedikt’in babasının adı Eutropius, annesinin Abundantia, kendisi gibi münzevi hayatı tercih eden ikiz kardeşinin adı ise Scholastica’dır. Yüksek eğitim için uygun yaşa geldiğinde ailesi tarafından Roma’ya gönderilen Benedikt, burada ahlaksızlığı ve yozlaşmış bir Roma gençliğini gördükten sonra kendisi için en iyi yolun gözlerden uzak bir hayat sürmek olduğunu düşünerek, gizli bir şekilde oradan ayrılıp bakıcısı Cyrilla ile birlikte Roma’nın doğusunda bulunan Enfide’ye doğru yol alır. Burada Aziz Peter kilisesinde bir süre kaldıktan sonra bakıcısından gizli bir şekilde ayrılarak Roma’ya yaklaşık 40 km uzaklıkta olan Subiaco dağına ulaşır. Benedikt, burada Romanus adlı bir keşişten etkilenip bu mağarada tam 3 yıl Aziz Antoni gibi münzevi bir hayat yaşar. Benedikt, aradan geçen süre içerisinde Romanus ve kendisinden haberdar olan halk tarafından itibar kazanmaya başlamıştır. Bunun neticesinde Vicovaro (Vicus Varronis) yakınlarında yaşayan bir grup yerel keşiş, yakın zamanda ölmüş olan başrahiplerinin yerini alması için Benedikt’e teklif götürür. Fakat Benedikt onların yaşam tarzlarına bir takım değişiklikler getirmek isteyince, Benedikt ve topluluk arasında bazı anlaşmazlıklar ortaya çıkar, hatta içeceğine zehir koyarak onu öldürmeye bile teşebbüs ederler. Ancak, içinde zehir bulunan bardak mucizevi bir şekilde kendiliğinden kırılır. Benedikt bu olaylardan sonra Subiaco yakınlarında bulunan eski yerine dönüp orada yaşamaya devam eder. Burada daha fazla taraftar bulur ve nihayetinde her birinde on iki keşiş ve bir başrahibin bulunduğu on iki farklı manastırın kuruluşunu ve gelişimini üstlenir. Benedikt, tüm bu gelişmeler doğrultusunda Subiaco’yu en önemli iki öğrencisi Maurus (ö. 584) ve Placid (ö. 541) başta olmak üzere bir grup keşişle birlikte 529 yılında terk ederek Roma’nın 130 km güneydoğusunda yer alan ve antik bir İtalyan kasabası olan Cassino’ya (Casinum) gider. Burası aynı zamanda Benedikt’in ünlü kural kitabını kaleme alacağı (*Regula Benedicti*) Monte Cassino manastırının inşa edileceği yerdir ve hayatının sonuna kadar da bu manastırda kalır. Gregory the Great, *The Dialogues of Saint Gregory*, trc.: Edmund G. Gardner, Book II-1-8, Philip Lee Warner, London 1911, s. 51-66.

bir dönemi ifade etmektedir. Sadece 6. yüzyıl değil, tarihte çoğu kez sosyal hayattaki kaosların dindar insanları kendi dünyalarında düzenli bir hayata intisap etmeye sevk ettiği görülmektedir. Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ve sonrasındaki kaos ortamı da dindar insanların manastır hayatına yönelmelerini ve manastırların 6. yüzyıl boyunca yayılmasını kolaylaştırmıştır. Bu durumun oluşmasında da Aziz Benedikt'in manastır hayatına dair öğretileri büyük pay sahibi olmuştur. Nitekim Benedikt'in kurduğu manastır sistemi karmaşadan uzak, sükûnet içerisinde bir hayat sürmek isteyenlere rağbet edecekleri hem dini hem de sosyal bir ortam sağlamıştır. Bu sebeple Benedikt'in öğretilerini tanımak, Benedikten manastırcılığını da anlamaya yardım edecektir.

Benedikt Kuralı'nın çeşitli karakteristik özellikleri aynı zamanda Benedikten asketizminin de temel felsefesini yansıtmaktadır. Benedikt Kuralı'nın ve manastırcılığının temel amacı, bünyesinde bulunan rahipleri ideal Hıristiyan olma yolunda teşvik etmek ve Tanrı'nın krallığında onunla birlikte olmaktır. Benedikt Kuralı da, erken dönem Orta Çağ'ın genelinde tüm rahipler için standart bir norm haline geldiğinden, bu durum aynı dönemde Avrupa için de normal kabul edilen bir asketizm biçimi haline gelmiştir. Hıristiyanlığın bu yolu, Benedikt Kuralı'nı takip eden misyoner rahipler aracılığıyla yayılma imkânı bulmuş ve bu Kurallar 12. yüzyılın sonuna kadar Avrupa'daki manastırların çoğunda tek geçerli manastır nizamnamesi olarak kabul edilmiştir.

Aziz Benedikt'in Asketizm Üzerine Öğretileri

Çoğunlukla asketizm ve mistisizm terimleriyle özetlenen manastır hayatı, insan ruhunun bu yöndeki eğilimlerine dayanan bir yaşam sistemidir. Asketizm, ruhun manevi kötülüklerden arındırılması amacıyla, meşru şeylerden dahi feragat edip, dünyadan el etek çekerek günahlardan uzak durma hedefi; mistisizm ise, bu yaşam şeklinde

Tanrı'nın sevgisine ulaşmayı ve ruhun Tanrı ile birleşmesini gaye eden bir çaba olarak kabul edilmektedir.²

Manastır yaşamı genel olarak düşünüldüğünde mistik tecrübelerden ziyade, bedensel tasarrufların ön planda tutulduğu bir hayat tarzıdır. Buna göre asketizm, en geniş anlamıyla, sıkı bir ahlaki eğitimi ve öz disiplini ifade etmektedir.³ Ayrıca asketizm, manevi yaşamda ruhu hem günahkâr, kusurlu ve bencil olan olumsuz yönlerinden arındırmak; hem de iyi ve kutsal olan her şeyi kuvvetlendirmek ve geliştirmek anlamlarına da gelmektedir. Bu nedenle ruhsal yaşam, erdemli davranışları ve riyazet hayatını kapsamı içerisine alan ve dini yaşamın kabul edilmiş yükümlülüklerinden biri olan “mükemmelliğe” yönelmeyi ve o yolda olmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda bu yaşam, kişinin kendisini Tanrı'ya yaklaştıracak manevi hayatın da bir parçası olarak kabul edilmektedir.⁴ Bu noktada Benedikt, ruhsal yaşam öğretisini esas olarak kişinin kendi iradesini terk etmesi noktasında yoğunlaştırmaktadır. Bununla ilgili olarak Kural'ın geneline bakıldığında Benedikt'in birçok yerde bu konunun üzerinde önemle durduğu görülmektedir.⁵

Aileden uzaklaşmak, hayatın hırs ve zevklerini (meşru olanları bile) terk etmek, sessizlik ve yalnızlığı, bireysel inziva hayatını benimseyen Eremitiklerde olduğu gibi sert kurallarla tatbik etmek ya da toplu yaşam formunu uygulayan Kenobitiklerde olduğu gibi hafifletilmiş şekliyle kabul etmek, bu hayatın en temel gereklilikleri arasında göster-

² Walter O. Kaelber, “Asceticism”, *Encyclopedia of Religion, Second Edition*, vol.1, Thomson/Gale, Detroit 2005, s. 526.

³ Bazı Hıristiyan mezhepleri asketizmi, kurtuluşu gerçekleştirmede gerekli olarak görmez, bunun yerine öz disiplin ve ruhsal başarıya yönelirler. Bu düşünce daha çok, Katolik olmayan, asketizmi Hıristiyanlık dışı ve sonradan ortaya çıkmış bir şey olarak gören Protestan anlayışta bulunmaktadır. Cuthbert Butler, *Benedictine Monachism Studies In Benedictine Life And Rule*, Longman Green And Co., London 1919, s. 36. Asketizm konusunda Katolik-Protestan görüşleri için bkz.: James O. Hannay, *The Spirit And Origin Of Christian Monasticism*, Methuen & Co., London 1903, s. 3-27.

⁴ Butler, *Benedictine Monachism*, s. 46.

⁵ Benedikt, Kural kitabının girişinde, kendisinin rehberliğinde bir manevi yaşam sürmeye gelenlere ilk olarak kendi isteklerinden feragat etmelerini söylemektedir (*Regula Benedicti* (RB), Prologue.7). Kural genelinde de benzer fikirler tekrar tekrar vurgulanmaktadır. “Kendi isteğimizi yerine getirmemiz yasaklandı” (RB, 7:19). “Onlar ne kendi isteklerine göre ne de kendi arzularına göre yaşarlar” (RB, 5:12) “kendi nefsinizin isteklerinden nefret edin” (RB, 4:60), “kişi, kendi arzularını yerine getirirken zevk almamalıdır” (RB, 7:31). “Manastırda hiç kimse kendi kalbinin arzularını takip edemez” (RB, 3:8) ve “rahipler, kendi bedenleri ve arzuları üzerinde dahi özgür değillerdir” (RB, 33:4).

rilmektedir. Özellikle bedensel tasarruflar ve çilecilik uygulamalarının asketizmi anlamak için gerekli olduğuna dair yaygın bir eğilim vardır. Bu sebeple, kişinin kendisine uyguladığı ve günahlarına kefaret olacağı inancıyla kendisine eziyet ettiği kıl fanilalar, zincirler, çiviler, iğneler, kamçılar vb. aletlere asketizm tarihinde sıkça rastlanılmaktadır. Ancak, Benedikt Kuralı'nda bu tarz bedensel eziyet ve işkence aletlerinin izine rastlanmaz. Bu tarz uygulamalar Benedikt maneviyatına da uymayan davranışlar olarak görülmektedir.

Benedikt'in manevi yaşama dair öğretilerini etkileyen en önemli kaynaklardan biri kuşkusuz, Kutsal Kitap olmuştur. Nitekim Benedikt, manastır yaşam tarzını, Kutsal Kitap ilkelerini destekleyici bir şekilde tasarlamış ve Kutsal Kitap hakikatlerinin kademeli olarak özümsemesini hedeflemiştir.⁶ Benedikt bununla ilgili olarak Kural kitabının girişinde "...*Rab bizden, onun kutsal öğretilerini günlük olarak eylemlerimize dönüştürmemizi istemektedir*"⁷ demektedir. Benedikt'in ruhsal yaşam anlayışının Kutsal Kitap merkezli olduğu, günlük rutinlerini Kural'a göre düzenleyen rahiplerin aynı zamanda Kutsal Kitap'ın otoritesi altında olduklarını da açıkça göstermektedir. Tanrı'nın sözleri, manastırda yaşayan bir rahibin hayatında o kadar merkezi bir konumdadır ki Kural, her rahibin en azından Mezmurlar'ın bir kısmını ezberlemesini ve Kutsal Kitap üzerine sık sık tefekkürde bulunmasını çok önemsemektedir.⁸ Bu noktada, Kutsal Kitabın her gün ve gece okunacak ve ezberlenecek olan bölümleri Kural'da net bir şekilde belirtilmiştir.⁹

Özetle Benedikten ruhsal yaşamı, Mesih'in ilahiliği ve erdemleri merkezli toplu bir yaşamı hedeflemektedir. Bu sebeple, manastıra katılım için üyelerin birkaç temel değere sahip olmaları gerekmektedir. Bu değerler, sadece Benedikten rahiplerinin değil; aynı za-

⁶ Timothy Fry, *RB 1980: The Rule of St. Benedict In Latin and English with Notes*, Liturgical Press, Collegeville; Minn. 1981, s. 163. Ayrıca bkz.: Mary Forman, "Scripture And RB As Sources Of Benedictine Spirituality", *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 1986, c. 39, sayı:1, 1988.

⁷ RB, Prol.:35. "*Haec complens Dominus exspectat nos cotidie his suis sanctis monitis factis nos respondere debere*".

⁸ RB, 8:3.

⁹ Örneğin, gece ibadeti esnasında zamana bakılmaksızın, ezbere en az on iki Mezmur okunmalıdır (RB, 10:3). Ayrıca Kural'a göre, bir hafta boyunca Mezmurlar'ın tamamı ayinlerde okunmaktadır (RB, 18).

manda Benedikt Kuralı ile desteklenen Benedikten maneviyatının da karakteristik özelliğini oluşturmaktadır.¹⁰ Tüm bu bilgiler ışığında Benedikt'in ruhsal yaşam ile ilgili öğretilerinin, genel itibarı ile sessizlik, itaat, alçakgönüllülük, yalnızlık, dua ve misafirperverlik üzerine kurulduğu söylenebilir.¹¹

Bu öğretiler arasında bahsedilmeyen iffet ve yoksulluk, Benedikt'in Kurallarda üzerinde ayrıca durduğu bir konu olmadığından bu makalede ayrı başlıklarda ele alınmayacaktır. Benedikt'e göre yoksulluk ve iffet her ne kadar itaat, istikrar ve *conversatio morum*'dan oluşan Benedikten manastır yeminleriyle birlikte sayılmasa da, geleneğe göre, manastıra girme şartı olarak kabul edilmesi ve Kural'da da birçok yerde bahsedilen erdemler arasında gösterilmesi açısından oldukça önemlidir.¹² Bu iki yeminden biri olan fakirlik ile ilgili olarak Benedikt, hiçbir rahibin herhangi bir özel mülkiyete sahip olmayacağını söylemektedir. Buna göre, manastıra girmeden önce sahip olunan malların fakirlere dağıtılması ya da resmi bir bağışla manastıra bağışlanması gerekmektedir.¹³ Ayrıca Benedikt, rahibin mülkiyet edinmesini kötü bir şey olarak görür ve bunun, kökünün kazınıp manastırdan atılması gereken bir durum olduğunu belirtir.¹⁴ İffet ise, manastır hayatının olmaza olmaz bir koşuludur ve Benedikt'in 4. Bölümde ele aldığı iyi işlerin göstergelerinden biridir.¹⁵ “*Rahibin kendi bedeni üzerinde bir gücü yoktur*”¹⁶ ifadesinden de anlaşıldığı üzere diğer tüm bedensel durumlarda olduğu gibi iffet konusunda da bedeni disiplin altında tutmak

¹⁰ Jamin Goggin, Kyle C. Strobel (edit.), *Reading the Christian Spiritual Classics: A Guide for Evangelicals*, InterVarsity Press, Illinois 2013, s. 67-68.

¹¹ Ömer Yılmaz, *Alman Mistik Düşüncesi*, İnsan Yayınları, İstanbul 2014, s.137.

¹² RB, 4:11, 14, 64.

¹³ RB, 58:24.

¹⁴ RB, 33:1.

¹⁵ RB, 4:64. İffet ve bekâret kelimeleri birbirinin yerine kullanılmamalıdır. İffet, manastır yaşamında bekâreti de kapsayan bir anlama sahiptir. Manastıra girişte edilen iffetli olma yemini, kişinin önceki hayatındaki durumuna göre şekillenmez. Bu yemin manastıra girildikten itibaren uygulanması gereken bir yükümlülük halini alır. Bu sebeple bekâret, erkekler ve kadınlar için getirilmiş bir kıstas olsa da bu konuda erkeklerin durumunu teyit edebilecek bir durum söz konusu olmadığından, “iffet” kavramı tercih edilmiştir. Nitekim manastır yaşamı içerisinde takınılacak ahlaki tutum zaten bekâretin yok olmasını kabul etmeyeceği için, iffet kavramı manastır yaşamının tamamını kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır.

¹⁶ RB, 58:25.

ve bu doğrultuda iffetli olmayı istemek bu konu ile ilgili Benedikt Kuralı'nda benimsenen temel felsefe olmuştur.

1- Sessizlik (*Taciturnitas*)

Sessizlik, manastır yaşamının en temel prensiplerden birisidir. Yazılı ya da sözlü tüm manastır yönetmelikleri içerisinde daima kendisine yer edinen bir unsur olan sessizlik, yani konuşmanın sınırlandırılması ve düzgün kullanılması olmadan, tam anlamıyla gerçek bir manastır yaşamından söz edilemez. Bu sebeple Kural'ın 6. bölümü de ayrı bir başlıkta sadece sessizliği ele almaktadır (*De Taciturnitate*).

Kural kitabının genelinde vurgulanan bir konu olan sessizliğin, manastır yaşamında bu kadar önemli bir yer edinmesinde, zihni dikkat dağıtıcı unsurlardan arındırması ve Tanrı'yı daha dikkatli bir şekilde dinlemek için sessiz bir ortamın elzem olduğu düşüncesi hâkimdir.¹⁷ Kural kitabının “*Dinle*” (*Obsculta*) ifadesi ile başlaması da bu kavramın Benedikten manastır yaşamındaki önemini göstermektedir. Ayrıca, sessizliğe atfedilen bu hassasiyet ve farkındalık ile dua etmenin ve odaklanmanın da kolaylaştığı düşünülmektedir.¹⁸

Benedikten geleneğine göre sessizliğin mutlak korunması gereken bazı zaman dilimleri bulunmaktadır. Bu zamanlardan en önemlisi gece vakti uygulanacak olan sessizliktir. 42. bölümün başında da söylendiği gibi, rahipler -özellikle gece- sessizliği korumak için daima bir çaba içerisinde olmalıydılar.¹⁹ Uyumayanların, şeytana fırsat vermemek

¹⁷ Kurallar, yaklaşık yirmi bölümde sessizlik ve konuşmanın kontrolünden bahsetmektedir. Bu örneklerde sessizliği tanımlayan birkaç kelime ön plana çıkmaktadır. Bu kelimeler, sadece sesin yokluğunu ifade eden “*silentium*” ve “*silere*” kelimeleridir. Diğer kelimeler ise “*tacere*” ve “*taciturnitas*” kelimeleridir. Bu kelimeler de zaman zaman ilkiyle aynı anlam gelse de genellikle konuşmamak, sessiz kalmak, kendini kontrol etmek anlamlarına gelmektedir. Bu yüzden, 6. bölümde (*De Taciturnitate*) bahsedilen konuşmanın kontrol edilmesi erdeminden “*taciturnitas*”, bazen iyi konuşmalardan bile kaçınılması gerektiği şeklinde bahsedilmektedir. Mayeul de Dreuille, *The Rule of Saint Benedict and the Ascetic Traditions from Asia to the West*, trc.: Mark Hargreaves, Gracewing, Leominster 2000, s. 149; Ambrose G. Wathen, *Silence: The Meaning of Silence in the Rule of St. Benedict*, Cistercian Publications, Washington 1973, s. 13-17.

¹⁸ Sessizlik ve ibadet ilişkisi için bkz.: Ross W. Muir, “Recovering Silence”, *Canadian Mennonite*, Canadian Mennonite, Waterloo-Ontario 2006, c. 10, sayı:18, s. 6-9; Doris Donnelly, “Listening And The Rule Of St. Benedict”, *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 1995, c. 46, sayı: 2, s. 169-182.

¹⁹ “*Rahipler her zaman özenle ve sebat ederek kendilerini sessizliğe adanmalıdır, özellikle de*

için²⁰ dua etmeleri ve boş konuşmaktansa sessizliği muhafaza etmeleri yine Benedikt'in tavsiye ettiği bir diğer husustur. Ayrıca, rahiplere gece yarısından sonra güneşin doğuşuna kadar süren gece ibadeti sırasında bazı aralıklarla dinlenmelerinin tavsiye edilmesi,²¹ gece vaktinin konuşmak için değil, dinlenmek ya da dua etmek için belirlenmiş bir zaman dilimi olduğunu göstermektedir.²² Buradan, gece sessizliğinin uyumak, dinlenmek ve dua etmek isteyen rahiplerin diğer rahipler tarafından rahatsız edilmemesi noktasında uyarıldıkları anlaşılmaktadır.²³

Benedikt'e göre, sessiz olunması gereken zamanların yanı sıra sessizliğin muhafaza edilmesi istenen bazı mekânlar da bulunmaktadır. Örneğin oratori (şapel) daima sessiz olunması gereken mekânlardan biridir. *Opus dei*²⁴ (Tanrı'nın işi) töreni de bu sessizliği bozmaz; ancak, sözlü veya sesli özel dua sessizliğin ihlali anlamına gelmektedir. Gün içinde herhangi bir zamanda bir rahip, dua etmek için oratoriyeye girebilir, ancak bunu sessiz yapmalıdır.²⁵ Yemekhane, sessizliğin hâkim olması gereken diğer bir mekândır. Çünkü yemek sırasında Kutsal Kitap'tan bazı okumalar yapılmaktadır ve yapılan bu okumalar sessizce dinlenmelidir. Ekmek ve su istemek için konuşmak gerekirse, bu durumda işaret dili kullanılmalıdır.²⁶ Sessizliğin olması gereken bir di-

geceleri" RB, 42:1.

²⁰ "Iblis'e de fırsat vermeyin" Efesliler, 4/27.

²¹ "Kardeşler, gecenin ortasını biraz geçene kadar uyuyarak, yediklerini tam sindirmiş olarak tekrar uyanabilirler." RB, 8:2.

²² Wathen, *Silence*, s. 52; Clifford H. Lawrence, *Medieval Monasticism: Forms of Religious Life in Western Europe in the Middle Ages*, Longman, New York 1989, s. 34.

²³ "Ancak, Sext vaktinden (öğle) ve yemekten sonra tam bir sessizlikle yataklarında istirahat edebilirler. Bu vakitte bir birader sessizce okuma yapmak isteyebilir, başkasını rahatsız etmemesi koşuluyla ona izin verin." RB, 48:5.

²⁴ Dom Cuthbert Butler'e göre Benedikt, bu kelimeyi dini törenlerin genel bir ifadesi olarak kullanır. Butler, *Benedictine Monachism*, s. 36.

²⁵ *Regula Magistri* (RM): 68'de rahiplerin oratoriden çıkarılarken sessiz olmaları gerektiğinden bahseder; çünkü Mezmur okumaları tamamlanmış ve sessizlik süresi başlamıştır. Cassian ise *Collationes* kitabı 9:35'te "Sessiz ve yammızdaki kardeşimizi rahatsız etmeden dua etmeliyiz" demektedir. RB: 52 ve Aziz Augustine kurallarında da aynı konuya değinilir; ancak bu kurallarda dua mekânının başka bir şey olarak kullanılmayacağına özel vurgu yapılır. John R. Fortin, "Saint Augustine's Letter 211 in The Rule of the Master and The Rule of Saint Benedict", *Journal of Early Christian Studies*, Johns Hopkins University Press, Baltimore 2006, c. 14, sayı: 2, s. 231.

²⁶ RB: 42, 38:7. Hugh Feiss, "A Life of Listening Benedict's Rule Became the Gold Standard of Monastic Life", *Christian History & Biography*, Worcester 2007, sayı: 93, s. 18; Cassian'a göre, yemek esnasında sıkı sessizlik uygulaması ve işaret dili ile konuşma, Mısır'da özellikle de Tabennesi manastırında oldukça yaygındır. Bkz.: Cassian, *Institutes*, 4:17. İşaret dili, Benedikt manastır geleneğinde bir yemin olmaktan ziyade, konuşmanın kısıtlanması

ğer yer yatakhanedir. Burada yine sessizlikle alakalı net bir kural yoktur, ancak belli vakitlerde yatakhane sessizlik söz konusudur. Gece uykusu saatlerinde, gece vaktiyle ilgili kurallar nedeniyle doğal olarak burada da bir sessizlik kuralı uygulanmaktadır.²⁷ Gün boyunca öğlen uykusu (siesta)²⁸ süresince yine yatakhane sessizlik muhafaza edilmelidir. Siesta zamanına ilişkin böyle bir mevzuat olduğundan, gün içindeki diğer zamanlarda rahiplerin yatakhane konuşmalarında herhangi bir sıkıntının söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Rahipler, kutsal okuma (*lectio divina*) esnasında da sessiz olmak zorundadırlar. Okuma mekânı ile ilgili ise Benedikt Kuralı'nda özel bir emir bulunmamaktadır. Özel bir okuma odası ya da manastır avlusu (*claustrum*) bununla ilgili mekânlardan bazıları olabilir; ancak, Kural'da bununla ilgili net bir ifade yoktur. Daha ziyade, “iki kıdemli rahip okumayı kontrol etmek için manastırın çevresini dolaşacak” denmektedir.²⁹ Bu yüzden manastır, bir bütün olarak okuma zamanı süresince sessiz bir yer olarak kabul edilmektedir.

Sessizlikle ilgili Benedikt'in aldığı önlemler ise genellikle konuşmanın sınırlandırılması ya da hiç yapılmaması üzerine kurulmuştur. Buna göre örneğin, ceza almış bir rahiple açıktan ya da gizli bir şekilde konuşulamaz.³⁰ Ayrıca rahipler, selamlama ve dua istemek dışında misafirlerle de konuşmazlar. Sessizlikle ilgili bu kuralların *opus dei* ve kutsal okuma (*lectio divina*) zamanları esnasında herhangi bir istisnası

nedeniyle kullanılmıştır. Ancak, mutlak sessizliği bir kefarete olarak uygulayan Şartrö, Sistersiyen ve Trappist tarikatları tarafından bu dil oldukça yaygın kullanılmış, hatta bununla ilgili kendilerine bir işaret dili alfabeti de oluşturmuşlardır. Scott G. Bruce, “The Origins of Cistercian Sign Language”, *Commentarii Cistercienses*, Cîteaux 2001, c. 52, s. 193-209. Detaylı bilgi için bkz.: Scott G. Bruce, *Silence and Sign: Language in Medieval Monasticism: The Cluniac Tradition, c. 900-1200*, Cambridge University Press, Cambridge 2007.

²⁷ Dreuille, *The Rule of Saint Benedict and the Ascetic Traditions from Asia to the West*, s. 151.

²⁸ Siesta: Gündüz vakitlerinde, genellikle öğleden sonra kısa süreli bir uyku vaktidir. Latince *hora sexta* (altıncı saat, öğle vakti) ifadesinden türetilmiştir. Çoğunlukla sıcak iklime sahip coğrafyalarda uygulandığı görülmektedir. İtalyan, İspanyol ve Yunanlılar bu uyku vaktini ifade etmek için siesta terimini kullanırken, Araplar bu uyku çeşidine *kaylûle* demişlerdir. Türkiye’de ise genellikle siesta teriminin karşılığı olarak “öğlen şekerlemesi” ifadesi kullanılmaktadır. Hasan Doğruyol, “Kaylûle”, *DİA.*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2002, c. 25, s. 83-84.

²⁹ RB, 48:7.

³⁰ “Eğer bir birader, başrahibin emirleri dışında hareket ederse, aforoz edilen biraderle herhangi bir yolla iletişime geçmeye yeltenirse, onunla sohbet eder ya da ona bir mesaj gönderirse, aforoz cezası gibi bir cezaya maruz kalacaktır.” RB, 26: 1-2.

yoktur; ancak diğer zaman ve yerlerde başrahibin inisiyatifinde bazı istisnalar olabilir.³¹

Benedikt, insan tabiatının konuşmaya ve sözel iletişime eğimli olduğunu kabul eder; ancak, şakacı, ciddiyetsiz ve gereksiz konuşmalara karşı rahipleri uyarır; aşırı kahkaha ve soytarılığa karşı da onları ikaz eder.³² Çünkü kendisini manastıra adayan kişi, manastır yaşamının ağırlığını ve manastırın, dilin kullanımı noktasında onlara zaman zaman sınırlama getiren bir yer olduğunu bilmesi gerekmektedir. Bunun yerine rahiplere, düşük sesli, kahkaha atmadan, saygılı bir şekilde, kendine hâkim olarak, az ve öz kelimeler kullanmaları tavsiye edilir.³³ Benedikt'in sessizlik kavramı ile ilgili kuralları düşünüldüğünde, bunun öncelikle konuşmadan kaynaklanan bir kısıtlama şeklinde olduğu görülmektedir. Sessizlik, her ne kadar sözel iletişimin olmadığı durumları ifade etse de bu, Benedikt'in iç huzur, mistik sessizlik, gürültüden kaçınma gibi diğer sessizlik boyutlarını dikkate almadığı anlamına gelmez; fakat RB'de vurgulanan sessizlik ile ilgili bariz öğretiler genellikle sözel sessizlikle alakalıdır.³⁴ Bu durum, RB'deki terimlerin analizinden ve ilgili terimlerden de anlaşılmaktadır.³⁵

Genel olarak sessizliğin, itaat (*oboedire*) ve alçakgönüllülük (*humilitas*) gibi diğer temel manastır erdemlerinin bir nevi ön şartı olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim rahiplerin sadece sessizlik ile Tanrı'nın emirlerini dinleyebileceği ve bu emirlere itaat ederek ona karşılık verebileceği söylenebilir. Sessizliğin alçakgönüllülük ile olan ilişkisine bakıldığında da; nasıl ki itaat, eylemde bir alçakgönüllülük ise, sessiz-

³¹ Wathen, *Silence*, s. 62-63. Manastır dışında sessizlikle ilgili herhangi bir zorunluluk yoktur.

³² Uygunsuz şekilde kahkaha atarak gülmek ve dedikodu Benedikt Kuralı içerisinde birkaç yerde daha lanetlenmiştir. Bkz.: RB: 4:53-54, 6, 8, 7: 59-60, 43:2. Ayrıca mırıldanarak okuma da çeşitli bölümlerde lanetlenmiştir. Bkz.: RB: 5: 17-19, 23: 1, 34:6.

³³ Dreuille, *The Rule of Saint Benedict and the Ascetic Traditions from Asia to the West*, s. 151. RB: 7: 60. Ayrıca Benedikt, tebessümle ve şefkatli bir tavırla konuşmayı, yaşlılar için saygıyı, gençler için sevgiyi ve aynı zamanda ziyaretçiler için de samimi bir karşılamayı tavsiye etmektedir. RB: 4: 73; 63: 3-13; 71: 4; 72: 2-11; 53: 1-6; 66: 3.

³⁴ Kuşeyri Risalesi'nde bu konu "samr" bahsinde ele alınmıştır. Buna göre sükût selamettir. Gerektiğinde konuşmak en şerefli davranışlardan kabul edildiği gibi, sessiz olunması gereken yerde konuşmak da kınanan davranışlar arasında gösterilmektedir. Ebü'l-Kasım Zeynülsam Abdülkerim b. Hevazin Kuşeyri, *Risale-i Kuşeyriye*, trc.: Ali Arslan, Arslan Yayınları, İstanbul 1980, s. 172.

³⁵ Wathen, *Silence*, s. 224.

lik de aynı şekilde konuşmada uygulanan bir alçakgönüllülük erdemi olarak görülebilir.

2- İtaat (*Oboedientia*)

Bir otoritenin isteklerine, emirlerine boyun eğmek anlamlarına gelen itaat kelimesi³⁶, manastır yaşamı bağlamında düşünüldüğünde, verilen sıradan bir emri yerine getirmenin ötesinde bir anlam ifade etmektedir. Nitekim Benedikt Kuralı'nda üstlere itaat, Tanrı'ya itaat etmekle eşdeğer tutulmuştur.³⁷ Bu itaati gerçekleştirecek olan rahip için ise en büyük motivasyon kaynağı, Mesih'in çarmıhta “Baba”ya olan itaatidir. Bunu hayatına tatbik etmek isteyen rahip de kendisine verilen bir emri yerine getirerek dolaylı yoldan Tanrı'ya itaat etmiş olmaktadır.³⁸

Benedikt, itaat ile ilgili görüşlerini Kurallar içerisinde 5. bölümde ele almaktadır (*De Oboedientia*). İtaat konusu ayrı bir başlıkta incelenmiş olsa da, bu kavram Kural kitabının genelinde pek çok yerde geçmektedir.³⁹ Nitekim Benedikt Kuralı'nda itaat kavramını ifade etmek için kullanılan “*oboedientia*” ve “*oboedire*” kelimeleri kurallar genelinde toplamda otuz dört defa geçmesine rağmen, bunlardan sadece dokuz tanesi beşinci ve altmış sekizinci bölümlerde yer almaktadır.⁴⁰

Benedikt'in itaat erdemiyle ilgili öğretileri üç başlık altında top-

³⁶ Arvind Sharma, “Obedience”, *Encyclopedia of Religion, Second Edition*, vol.10, s. 6777.

³⁷ RB, 5:4.

³⁸ Tasavvuf geleneğinde itaat, “mürşide teslimiyet” ilkesi ile ifade edilmektedir. Mutasavvıflar “müridin, gassalın önündeki meyyit” gibi olması gerektiğini ifade ederek şeyhe bir nevi koşulsuz şartsız bir itaatin gerekliliğini vurgulamışlardır. Sühreverdi bu konuda, Hz. Peygamber için Cebraîl'in (a.s.) nasıl bir vahiy taşıyıcısı ise, şeyhin de müritleri için öyle bir ilham kaynağı olduğunu söyler. Bu nedenle Hz. Peygamber nasıl heva ve heveslerine göre konuşmazsa, onun sünnetine uyan şeyh de böyledir. Yani şeyh de nefsanî arzular ve isteklerine göre konuşmaz. Bunun neticesinde de mürit şeyhin emirlerine itaat etme noktasında tereddüt göstermez. Ebu Hafız Şehâbeddîn Ömer b. Muhammed Sühreverdi, *Tasavvufun Esasları: Avarifü'l-Maarif*, trc.: Hasan Kamil Yılmaz, İrfan Gündüz, Erkam Yayınları, İstanbul 1993, s. 507.

³⁹ Örneğin, Benedikt'in itaatle ilgili görüşlerinden ilk olarak giriş bölümünde (Prologue) bahsedilmektedir. “*Dinle, ey oğlum, efendinin hükmüne uy, kalbinin sesine kulak ver, sevgili babamın öğütlerini içtenlikle yerine getir ve kabul et. İtaatsizliğin miskinliği yüzünden uzaklaştığın O efendine, itaat ederek geri dönebilirsin*” RB, Prologue: 1-2.

⁴⁰ Stephen M. Hildebrand, “Oboedientia And Oboedire In The Rule Of St. Benedict: A Study Of Their Theological And Monastic Meanings”, *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 2001, c. 52, sayı: 4, s. 421.

lanabilir. Bunlardan ilki, kime itaat edileceği, yani kişinin kendisini cehennem korkusu ve sonsuz yaşam arzusu ile motive ederek üstadın yetkisi altında toplamasıdır.⁴¹ İkincisi, itaatın nasıl gerçekleştirileceği, yani üstada, İsa Mesih'e itaat ediyormuşçasına itaat etmektir.⁴² Üçüncüsü ise itaatın nitelikleri, yani emrin derhal, cesurca, homurdanmadan, istekli ve neşeli bir şekilde yerine getirilmesidir.⁴³

Benedikt'e göre, manastırlarda itaat edilecek kişiler, başrahip ve kıdemli rahiplerdir.⁴⁴ Bir rahip, kişisel olarak saygı duymama ihtimali olsa da, yasal konularda mutlaka üstlerine itaat etmek zorundadır.⁴⁵ Yani, otorite sahipleri aynı zamanda birtakım olumsuzluklara sahip olsalar bile bu durum, onların iktidarını zayıflatmamaktadır. Nitekim Kural'da, üstatlara karşı itaatte kusur edilmemesi gerektiği Kutsal Kitap ile desteklenmiştir.⁴⁶ Ayrıca, başrahip tarafından atanan tüm yetkililer, onun temsilcileri oldukları için aynı itaati onların da görmesi gerekmektedir. Ancak, atanan bu kişiler, başrahip ya da kıdemli rahibin, kendilerinden daha üst bir konumda otorite sahibi olduklarını unutmamalıdır. Çünkü toplulukta bulunan en düşük rütbedeki rahip kadar onlar da başrahip ve üstadın hizmetinde yer almaktadır.⁴⁷ Dolayısıyla Mesih'in temsilcisi olarak kabul edilen başrahip, aynı zamanda Kutsal Kitap ekseninde yaşayan ruhani bir kişi olmalıdır ve kişiyi kurtuluşa yönlendirebilmelidir.⁴⁸

Başrahip ve ona bağlı kıdemli rahiplere olan itaatın dışında Bene-

⁴¹ RB, 5:3.

⁴² RB, 5:4.

⁴³ RB, 5:14. Francis Cuthbert Doyle, *The Teaching of St. Benedict*, Catholic Publication Society, New York 1887, s. 73.

⁴⁴ Terrence Kardong, "The Abbot as Leader," *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 1991, c. 42, sayı: 1, s. 53-72; Ayrıca bkz.: Hildebrand, *a.g.m.*, s. 422.

⁴⁵ Bu konuda aynı şekilde tasavvuf geleneğinde de kalben bile olsa şeyhe itiraz edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Kuşeyri, *a.g.e.*, s. 446. Ayrıca, tasavvuf kaynaklarına göre, şeyhin davranışları müride hoş gelmesede bu noktada Musa (a.s.)-Hızır (a.s.) kıssası hatırlanmalı ve bunun müridin bilgi kıtlığından kaynaklı olduğu ve şeyhine her konuda teslim olması gerektiği vurgulanmaktadır. Sühreverdî, *Avarifü'l-Maarif*, s. 514.

⁴⁶ "Efendilerimizin yalnız iyi ve yumuşak huylu olanlarına değil, ters huylu olanlarına da tam bir saygıyla bağımlı olun" I. Petrus, 2:18. "Siz'e söylediklerinin tümünü yapın ve yerine getirin, ama onların yaptıklarını yapmayın" Matta, 23/3.

⁴⁷ Doyle, *The Teaching of St. Benedict*, s. 74.

⁴⁸ Aquinata Böckmann, "RB 5: Benedict's Chapter On Obedience", *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 1994, c. 45, sayı: 2, s. 124; Hildebrand, *a.g.m.*, s. 425-26.

dikt, rahiplerin de birbirlerine itaatkâr olmalarını ve özellikle gençlerin, ihtiyaçların isteklerine gerçek manada itaat etmelerini istemekte ve bu karşılıklı itaatin onları Tanrı'ya giden yola götüreceğini söylemektedir. Bu sebeple yaşlı ve kıdemlilere hürmet, üzerinde durulan bir diğer konu olmuştur. Kıdemli olanlara ve yaşlılara her zaman gençleri kardeşler olarak görmeleri söylenirken; gençlere de yaşlılara saygıda kusur edilmemesi ve onları “baba” (*pater*) olarak kabul etmeleri söylenir.⁴⁹ Bu yüzden bir rahibin esas görevi, iyi bir akıl ve iyi bir kalple üstlerine itaat etmektir. Buradaki kalbin anlamı, akıl, irade ve ruhun birleşmesinden ortaya çıkacak olan tek bir iradedir. Kurallara göre eğer bir başrahip/kıdemli rahip, sıradan bir rahipten gücünü aşan şeyler isterse o kişinin, bunu yapamayacağını kibar bir şekilde, isyan etmeden söylemesine izin verilir. Ancak, başrahip ısrarcı olmaya devam ettiği takdirde rahip, bu durumun kendisi için en iyisi olduğunu düşünmeli ve Tanrı'nın desteğine güvenerek ona itaat etmelidir.⁵⁰ Buna göre, itaat etmenin rahip üzerinde bıraktığı bir başka bir olumlu etki de rahibin, sıkıcı ya da sıradan olsa dahi her türlü görevi, Tanrı'nın sevgisini kazanmak için içten ve alçakgönüllülükle yerine getirerek bu itaati karşılığında maneviyatının artacağına dair inancıdır.⁵¹

İtaatin nitelikleri arasında, hiçbir şeyi İsa Mesih'ten daha değerli tutmadan, verilen emri ertelemeden itaat ruhu içinde yapmak; kendi isteğinden feragat etmek, kalpten gelen bir istekle, sabırla, tereddütsüz,⁵² korkusuz, neşeli ve sıcakkanlı bir şekilde yerine getirmek gibi birtakım ölçütler bulunmaktadır. Daha çok ilgili bölümün

⁴⁹ RB, 71. Buna göre bir genç, kıdemli biriyle tanıştırsa ondan dua ister. Günümüzde bu sadece başını açarak ve selamlaşarak yapılmaktadır. Eğer bir kıdemlinin oturacağı yere genç biri oturursa, kıdemli veya yaşlı kişi geldiğinde bu genç hemen kalkar ve ona yer verir. Eğer genç bir rahip, üstat ya da yaşlı biri tarafından azarlanırsa ya da kendisine kızıldığını fark ederse diz çöker ve kalkması söyleninceye kadar öylece bekler. Doyle, *The Teaching of St. Benedict*, s. 75; Butler, *Benedictine Monachism*, s. 140.

⁵⁰ RB, 68:4.

⁵¹ Butler, *Benedictine Monachism*, s. 140; Doyle, *The Teaching of St. Benedict*, s. 76. Terrence Kardong, “Hard Obedience: Benedict's Chapter 68 and Beyond”, *Regulae Benedicti Studia*, H. A. Gerstenberg, Hildesheim 1986, c. 12, s. 193-202; Jerome Kodell, “The Monk and Impossible Tasks”, *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 2007, c. 58, sayı: 4, s. 376-381.

⁵² Tasavvuf geleneğinde verilen emre karşı gevşeklik ve duraksama “fetret” ve “vakfe” terimleriyle ifade edilmektedir. Kuşeyrî bu konuda itaatin başlangıcında duraksayan müritten bir hayır gelemeceğini belirtmektedir. Kuşeyrî, *age.*, s. 447.

birinci bölümünde ısrarla üzerinde durulan bu ifadelerden⁵³, hızlı itaat etme eğiliminde olmayan, inatçı, yavaş ve tembel rahiplerin olduğu anlaşılmaktadır.

İtaatin yerine getirilmesi esnasında rahiplerden beklenilmeyen davranışlar ise şöyledir: Sevilen emirlere itaat, sevilmeyenlere karşı itaatsizlik etmek; eksik ve kusurlu olarak itaat etmek; itaati kendi istediği şekilde yerine getirmek; itaatteki isteksizliği göstermek; korkuyla itaat etmek; uzun bir tartışmadan sonra itaat etmek; sızlanmak⁵⁴ (rahip, sızlanmaya bağlı olarak cezalandırılır) üzgün bir şekilde itaat etmek; verilen emirleri dikkatsiz ve laubali bir şekilde yerine getirmek. Bu tür olumsuz ifadeler de genellikle ilgili maddenin üçüncü kısmında yer almaktadır.⁵⁵ Benedikt'e göre, eğer rahip kendisine verilen emri yukarıda sayılan olumsuz davranışlardan uzak bir biçimde yerine getirirse, onun bu davranışı Tanrı tarafından makbul görülür ve insanlar tarafından da hoş karşılanır.⁵⁶

Benedikten manastırlarının kurumsallaşma sürecindeki en önemli değerlerinden biri olan itaat, hem manastırın devamlılığı noktasında hem de disiplinin sağlanması açısından oldukça önemlidir. Nitekim verilen emirlere harfiyen uyulması zorunluluğu manastırın iç işleyişinin net çizgilerle güvence altına alınmasını sağlamaktadır. Bu sebeple, Benedikt Kuralı'nı takip eden manastırların yüzyıllarca varlığını sürdürebilmesi ve idareci değişse de (başrahip) kurumsal işleyişin aynı şekilde devam etmesi bu durumla açıklanabilmektedir.

3- Alçakgönüllülük (*Humilitas*)

Batı dünyasında alçakgönüllülüğü ele alan en eski belgelerden biri olan Benedikt Kuralı, ataerkil bir toplumu alçakgönüllülükle yüzleştirmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Nitekim dönem halkının Batı Roma'dan kalanlar ve Barbarlar olduğu düşünüldüğünde Kural ile birlikte manastırlarda sosyal ve psikolojik değişimin farklı bir bo-

⁵³ RB, 5:1-10.

⁵⁴ Benedikt, sızlanma ile ilgili uyarıları *Regula Magistri*'den daha fazla yapmaktadır.

⁵⁵ RB, 5:14-19. Böckmann, *agm.*, s. 112; Doyle, *The Teaching of St. Benedict*, s. 77.

⁵⁶ RB, 5:18.

yuta eriştiği görülmektedir. Paul Delatte ve M. Casey gibi bazı araştırmacılara göre bu bölüm, Kural'ın içerik bakımından da en güçlü olduğu bölüm olarak da nitelendirilmektedir ve “alçakgönüllülüğün basamakları” Benedikt Kuralı'nın yayılmasını sağlayan en etkili öğretilerden biri olmuştur.⁵⁷ Manastıra katılanlardan beklenen, itaat, birlikte yaşama ve alçakgönüllülük etrafında oluşturulan bu yeni dini yaşam; başkalarından öğrenme, bir grubun parçası olma ve kişisel sınırlamaları anlama ve kabul etmeyi gerektiren bir yaşam tarzı olarak kabul edilmektedir.⁵⁸ İtaat ve sessizlik gibi manastır erdemlerine bireysel olarak ayrı başlıklarda yer veren Benedikt, bu kavramları alçakgönüllülük üzerine yazdığı 7. bölümde bir araya getirmiştir. Ayrıca bu bölüm, Benedikt Kuralı'nın en uzun bölümünü oluşturmaktadır. İtaat ve sessizlik üzerine yazılmış olan önceki bölümlerde alçakgönüllülük ile ilgili bazı temeller atılmış ve Kural'ın geriye kalan altmış altı bölümünde de bu temel sunuma birkaç ekleme yapılmıştır.

Benedikt, alçakgönüllülüğün zirvesine doğru olan yolculuğu ifade etmek için on iki basamaklı bir merdiven benzetmesini kullanmaktadır “*duodecim gradus humilitatis*” (alçakgönüllülüğün on iki basamağı). Benedikt'e göre alçakgönüllülük içsel bir niteliklerdir. Yani Benedikt'e göre alçakgönüllülüğe doğru atılan adımlar içten dışa doğru bir ilerleme olarak görülmelidir. Kendini manastıra adanmış kişi, iç tevazusunun dışa yansımaları olarak merdivenin basamakları boyunca hareket edebilir.⁵⁹

⁵⁷ Jane Foulcher, *Reclaiming Humility: Four Studies in the Monastic Tradition*, Liturgical Press, Collegeville, MN, 2015, s. 115; Paul Delatte, *The Rule of St. Benedict: A Commentary*, trc.: Justin McCann, Burns Oates & Washbourne, London 1921, 103; Michael Casey, *Truthful Living: Saint Benedict's Teaching on Humility*, Gracewing, Leominster 2001.

⁵⁸ Tasavvufi eserlerde de tevazunun önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Örneğin Sühreverdî tevazuyu bir makam olarak ele almaz. Ona göre tevazu sûfilerin ahlaki özelliklerinden biridir. “Sûfilerin Ahlakı” adlı bölümün ilk maddesi olan tevazu Sühreverdî'de şöyle ele alınmıştır: Her davete icabet etmek, her hediye kabul etmek, selam vermek ve selam almak gereklidir. Kendinde bir değer görmemek, hakkı her kimden olursa olsun kabul etmek, herkesi kendinden hayırlı görmek uygunken; böbürlenerek yürümek, zillet ve meskenete düşmek uygun değildir. Sühreverdî, *Avarifü'l-Maarif*, s. 299-306; Süleyman Derin, “Benedict'in The Rule isimli Eseri Çerçevesinde Ruhbanlık ve Tekke Hayatına Bir Bakış”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, c. 12, İstanbul 2011, s. 237.

⁵⁹ Casey, *Truthful Living*, s. 57; Corné J. Bekker, “Leading With the Head Bowed Down: Lessons in Leadership Humility from the Rule of St. Benedict of Nursia”, *Inner Resources for Leaders*, Regent University, Virginia Beach 2010, c. 1, sayı: 3, s. 6; Jake Stum, *Twelve Steps Toward Leader Humility: A Sociorhetorical Analysis of Benedict of Nursia's Chapter on Humility*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), School of Business & Leadership Regent University, Virginia Beach 2014, s. 39.

Buna göre Benedikt'in alçakgönüllülüğe dair belirlediği on iki adım şöyledir:

a. Tanrı korkusu (*Timorem Dei*): Tanrı korkusunu hiçbir zaman akıldan çıkarmamak.⁶⁰

Benedikt'in alçakgönüllülük prensibi, her şeyden önce, her yerde ve her şeyin merkezinde bir nevi Tanrı farkındalığı ortaya koymaya çalışmaktır. Buna göre Tanrı, ulaşılması gereken bir amaç değil; tanınması gereken bir varlıktır. Benedikt'in sıraladığı diğer on bir basamak da, bu ilk ilkenin aslında bir bakıma pratik uygulamalarıdır.

b. Nefsini reddetme (*Abnegare*): Kendi isteğini ve arzularını yerine getirmede isteksiz olmak.⁶¹ Bunun yerine Rab'bin sözünü yerine getirmek.⁶² Benedikt, kişinin kendi isteklerinin, sevdiği şeylerin ve arzularının yerine, İsa Mesih'in yolunun takip edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü kişinin kendi isteklerinin sınırı yoktur. Bu nedenle, bireysel irade ile ilgili alınacak muhtemel kararlar, Benedikt tarafından ruhsal gelişimin önünde ciddi bir engel olarak görülmektedir.⁶³

c. İtaat (*Oboedire*): Tanrı'ya olan sevgisinden tam bir teslimiyetle üstüne itaat ederek havarinin sözünü ettiği Rab'bi taklit etmek.⁶⁴ Benedikt'e göre başrahip, piskopos, aile ve yasal otoriteler gibi üstlere Tanrı'nın sevgisini kazanma adına itaat etmek gerekmektedir. İtaat eden kişi, Mesih'in çarmıhta ölümüne olan itaatini göz önünde bulundurularak tamamen üstlerine teslim olmalı ve bu motivasyonla Tanrı'nın iradesine boyun eğmelidir.

⁶⁰ Tasavvuf geleneğinde Allah korkusu "havf" terimi ile ifade edilmektedir. Buna göre Allah'tan korkmak ve aynı zamanda da rahmetinden ümitvar olmak gerekmektedir (Secde, 32:16) Böylece kişi daima bu denge içerisinde doğru olacaktır.

⁶¹ Mutasavvıflar nefse karşı verilen savaşı "mücâhede" kavramıyla açıklamışlardır. Buna göre cephede düşmanla yapılan savaşa küçük cihad (cihâd-ı aşğar), nefisle yapılan mücâdeleye ise büyük cihad (cihâd-ı ekber) denilmiştir. Süleyman Uludağ, "Mücâhede", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2006, c. 31, s. 440. Benedikt'in burada bahsedilen nefsi reddetme kavramı tasavvuf geleneğindeki nefsin yedi mertebesi ile kısmen benzerlik gösterse de çoğunlukla farklıdır. Nitekim tasavvuf âdâbnâmelerinde fena, beka, zühd, fakr, sekr, gibi yüzlerce kavram işlenirken Benedikt Kuralı'nda sadece tevazunun etrafıca ele alındığı görülmektedir. Derin, *agm.*, s. 237.

⁶² "Kendi isteğini değil, beni gönderenin isteğini yerine getirmek için gökten indim" Yuhanna, 6/38.

⁶³ Butler, *Benedictine Monachism*, s. 52; Manuela Scheiba, "Learning to Pray: A Journey through Benedict's Chapter on Humility", *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 2013, c. 64, sayı: 2, s. 122; Delatte, *The Rule of St. Benedict*, s. 113.

⁶⁴ "Çarmıh üzerinde ölümüne bile boyun eğdi" Filipililer, 2/8.

d. Sebat (*Persevero*): Acı verici ve zorlu deneyimler, hatta adaletsiz muameleyle karşılaşıldığı zaman bile itaat ederek sadakatle sabır göstermek. Tüm bunlara öfkelenmeden ve kaçmadan dayanmak; çünkü Kutsal Kitap böyle demektir.⁶⁵ Burada ister bir başkası tarafından meydana getirilen adaletsizlikler, isterse de kendi zihninden gelen baştan çıkarmalar olsun, sessiz bir vicdanla bunlara tahammül edilmesi gerektiği ve Tanrı'nın yardımıyla her şeyin sabırla üstesinden gelinebileceği inancı vurgulanmaktadır.⁶⁶ Benedikt'in burada bahsettiği zor koşullar ve acılara karşı itaatkâr olmak, ilacın tadı hoş olmasa da hasta bir kişinin ihtiyacı olan şey olmasına benzetilmiştir.⁶⁷

e. Tövbe (*Paeniteo*): Kalbe giren kötü düşünceleri, gizlice işlenen kötülükleri başrahipten gizlemeden mütevazı bir şekilde itiraf etmek.⁶⁸ Benedikt'e göre, cemaat üyeleri ve Tanrı ile olan münasebetlerde dürüstlük ve şeffaflık ilkesini göz ardı etmemek adına kişinin günahlarını düzenli bir şekilde itiraf etmesi gerekmektedir.⁶⁹

f. Sükûnet (*Serenitas*): Kendini en düşük konumda görmek, en ağır muameleye razı olmak ve peygamber sözlerini söyleyerek her şeyle ilgili kendini değersiz ve yetersiz görmek.⁷⁰ Alçakgönüllülüğün altıncı adımı, başkalarının sunacağı en düşük rütbeyi ve muameleyi kabul etmek, manastır yaşamının iç koşullarını kabul etmek ve asla özel muamele beklememek üzerinedir.⁷¹ Rahip, ister kalacak yer, ister kıyafet ya da yiyecek olsun kendisine verilenleri gönülden kabul etmekle mükelleftir. Yani burada bahsedilen en düşük muameleyle

⁶⁵ "Somuna kadar dayanan kurtulacaktır" Matta, 10/22.

⁶⁶ Smaragdus, *Commentary On The Rule Of Saint Benedict*, Cistercian Publications, Kalamazoo, MI 2007, s. 290.

⁶⁷ Cüneyd-i Bağdadi'ye göre de sabır, "yüzünü ekşitmeden acıyı yutmak" şeklinde tanımlanmıştır. Kuşeyri, *a.g.e.*, s. 232.

⁶⁸ Kuşeyri'ye göre eğer mürit, şeyhinin emrine muhalefet etmişse, derhal onun huzurunda bunu itiraf etmesi gerekir. Bu itiraftan sonra şeyhin vereceği hükme razı olunur. Bu hüküm, müridi sefere çıkmakla mükellef tutmak ya da şeyhin uygun gördüğü başka bir şekilde de olabilir. Kuşeyri, *a.g.e.*, s. 446.

⁶⁹ Delatte, *The Rule of St. Benedict: A Commentary*, s. 120. Bu adım, Katolik Hıristiyanlığındaki günah itirafı sakramenti ile karıştırılmamalıdır. Buradaki itiraf, gönüllü olarak kabul edilen gayri resmi bir durumdur. Benedikt'in, Kilise hukukundan nadiren bahsetmesi de bu duruma dayanak olarak gösterilmektedir.

⁷⁰ "Akılsız ve bilgisizdim, karşında bir hayvan gibi. Yine de sürekli seninleyim" Mezmurlar, 73/22-23.

⁷¹ Tasavvuf geleneğinde müridin, yeryüzünde benden daha aşağı olan biri var, şeklinde düşündüğü takdirde, o müridin irade ve müritlik yolunda attığı hiçbir adımın sıhhatli olmayacağı belirtilmiştir. Kuşeyri, *a.g.e.*, s. 446.

maruz kalma ve kendini değersiz görme durumu, kişinin kendisini herhangi bir aşağılık kompleksi içerisinde kabul etmesi değil; bunları gönül ferahlığı ile içten gelerek yapması şeklinde yorumlanmıştır.⁷²

g. Tevazu (*Sui contemptus*): Konum olarak sadece herkesin altında olduğunu ve onlardan daha kötü olduğunu iddia etmek değil; aynı zamanda kalbinin derinliklerinde de buna inanmak, kendini küçük görmek ve peygamberin sözlerini söylemek.⁷³ Alçakgönüllülüğün yedinci adımı, bir önceki adımın üzerine inşa edilmiştir. Buna göre, kişinin sadece diliyle herkesten daha düşük ve daha az değerli olduğunu ifade etmesi değil, aynı zamanda buna kalpten de inanması gerektiği tekrar vurgulanmıştır. Bu durum ise bir iç değişimi, bir dönüşümü işaret etmektedir. Oysa ilk altı adımda kişi, eylemlerinde, sözlerinde ve ilişkilerinde alçakgönüllülüğü ifade etmeye çalışırken yedinci adımda bunu daha derinlerde, içsel bir mertebede kabul eder. Bu anlayışa göre, göklerin krallığında yücelmek için, dünyada alçalmak gerekmektedir.⁷⁴

h. Kurallara uyma (*Custodi praecepta*): Yalnızca manastırın genel kurallarını ve üstler tarafından tavsiye edilen şeyleri yapmak. Önceki adımlarda bahsedilen manevi niteliklerin somut bir şekilde ibadete ve eyleme dönüşme sürecini anlatan bu adım, önceki adımlarda olduğu gibi rahibin kendi özgür iradesinden feragat etmesinin yanında, manastırın kurallarına ve üstlerin talimatlarına riayet edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Benedikt'in bu adımda herhangi bir Kutsal Kitap alıntısı yapmaması ise, bir bakıma Kural'ın bir bütün olarak mutlak otoritesine riayet edilmesini istediğini göstermektedir.⁷⁵

1. Sessizlik (*Silentium*): Dili kontrol altında tutmak ve bir soru sorulmadıkça konuşmamak.⁷⁶ Çünkü Kutsal Kitap bu konuda çok konuşanın günahının eksik olmayacağını⁷⁷ ve dedikoducu insanların

⁷² Scheiba, *a.g.m.*, s. 128; Delatte, *The Rule of St. Benedict: A Commentary*, s. 122.

⁷³ “Ama ben insan değil, toprak kurduyum, insanlar beni küçümsüyor, halk hor görüyor” Mezmurlar, 22/6.

⁷⁴ Benzer bir ifade Filipililer, 2/7-8'de bulunmaktadır: “Ama kul özünü alıp insan benzeyişinde doğarak ululuğunu bir yana bıraktı. İnsan biçimine bürünmüş olarak ölüme, çarımh üzerinde ölüme bile boyun eğip kendini alçalttı. Bunun için de Tanrı O'nu pek çok yükseltti ve O'na her adı üstünde olan adı başışladı”.

⁷⁵ Nitekim Kural da büyük ölçüde Kutsal Kitap'a dayanmaktadır. Scheiba, *a.g.m.*, s. 132.

⁷⁶ Mezmurlar, 34/14.

⁷⁷ Süleyman'ın Özdeyişleri, 10/19.

dünyadaki yollarını kaybedeceklerini söylemektedir.⁷⁸ Buna göre dokuzuncu adım bir nevi sekizinci adımın sonucu olarak da görülebilir. Nitekim konuşmanın sınırlandırılması pek çok erdemi beslediği gibi, çok fazla konuşmak ve dedikodu yapmak da bu beslenen erdemleri yok eder.⁷⁹

i. Vakar (*Gravitas*): Kolayca ve rahatça hemen kahkaha atmamak; çünkü Kutsal Kitap, aptal olan kişinin, sesini kahkaha atarak yükselteceğini söylemektedir.⁸⁰ Bu yüzden bir rahip konuştuğu zaman bunu alçakgönüllü, ağır başlı ve makul bir şekilde yapmalıdır. Zira ölçsüz gülmeler, hafıza, ciddiyet ve kendini kısıtlamanın noksanlığına ya da bunların olmadığına dair belirtilerdir.⁸¹

j. Ketumiyet (*Cautio*): Nazıkçe ve kahkahasız, ciddi bir şekilde, dikkatli ve alçakgönüllülükle, kısa ve mantıklı bir şekilde sessizce konuşmak. Benedikt, rahibin konuşurken kibar ve kahkahasız konuşması gerektiğini, “*Bilge adam az konuşması ile bilinir*”⁸² sözü gereğince, bu kişilerin sadece ağırbaşlılık ve ciddiyet ile birkaç makul söz söyleyen ve yüksek sesle konuşmayan kimseler olduklarını belirtmektedir.

k. Hürmet (*Reverentia*): Sadece kalpten değil aynı zamanda tutum ve davranışlarda da görüülen kişilere her daim tevazu göstermek. Başka bir deyişle Tanrı'nın işinde (*opus dei*), oratoride, manastırda, bahçe-

⁷⁸ Mezmurlar, 140/11.

⁷⁹ Smaragdus, *Commentary On The Rule Of Saint Benedict*, s. 302; Norvene Vest, *Preferring Christ, A Devotional Commentary on the Rule of St. Benedict*, Morehouse Pub., Harrisburg, PA 2004, s. 100-102. Bu konu ile ilgili olarak Yeni Ahit'te şöyle denmektedir: “*Sevgili kardeşlerim, şunu aklınızda tutun: Herkes dinlemekte çabuk, konuşmakta ve öfkelenmekte de yavaş olsun*”. Yakup, 1/19. Tasavvuf geleneğinde ise bu durum şöyle özetlenmiştir: İnsan için ancak bir dil, iki göz ve iki kulak yaratılmıştır. Bunun hikmeti, konuşmaktan ziyade insanın görmeye ve duymaya ihtiyacının olmasıdır. Kuşeyrî, *a.g.e.*, s. 175.

⁸⁰ Sirak, 21/20.

⁸¹ Tasavvuf geleneğinde de aşırı gülmenin kalbi katılaştıran bir eylem olduğu kabul edilmektedir. Kuşeyrî, *a.g.e.*, s. 210. Hatta bu konuda Ebü'l-Leys Semerkandî'nin (ö.373/983) tespitleri dikkat çekicidir. Buna göre Semerkandî, kahkaha ile gülmenin sekiz afeti olduğunu belirtmektedir: 1- Âlimler ve aklı başında insanlar tarafından kötü addedilirsin; 2- Sefihler ve cahiller sana karşı cüretkâr olurlar; 3- Cahil isen cehaletin artar, âlim isen ilmin azalır, zira rivayete göre âlim bir gülüşle ilminin bir kısmını atmış olur; 4- Geçmişte işlenmiş olan günahları unutturur; 5- İleride günah işlemek için sana cesaret verir. Zira güldükçe kalp kararır, kalp karardıkça da günah işleme ihtimali artar; 6- Ölümü ve ölüm sonrasını unutturur; 7- Sen güldüğün için gülen başkalarının günahları da sana yüklenir; 8- Ahirette çok ağlamaya vesile olur. Ebü'l-Leys Semerkandî, *Tenbihü'l-Gaflin*, trc.: Yaman Arıkan, Uyanış Yayınevi, İstanbul 1987, s. 214.

⁸² “σοφὸς ὀλίγοις γινώσκειται” Σεξτου Γνώμαι-Sextou Gnomai, 145. Henry Chadwick, *The Sentences Of Sextus: A Contribution To The History Of Early Christian Ethics*, Cambridge University Press, Cambridge 1959, s. 28.

de, yolda, tarlada ya da herhangi bir başka yerde; ister otururken, ister yürürken ya da ayaktaiken daima başı eğmek, günahlarından dolayı suçlu olduğunu düşünmek ve kendisini dehşetli yargılamadaymış gibi hayal ederek gözleri yere sabitlemektir.⁸³ Benedikt bu adımda, bedensel disiplin üzerine yaptığı vurgularla dışa dönük eylemleri bir nevi kanunlaştırmaktadır.⁸⁴ Nitekim dışa yansıyan alçakgönüllülük, aynı zamanda ruhun alçakgönüllülüğünü elde etmek ve onu korumak için de bir araçtır. Benedikt, gözlerin yere sabitlenmesi ve başların havada olmaması gerektiğini söylerken, Tanrı'yı anma konusunda herhangi bir tereddüde düşülmemesini istemiş olmalıdır. Ayrıca Benedikt'e göre, Tanrı'yı unutturacak dış etkenlerden uzak durmak için gözleri korumaktan ziyade önce zihni korumak gerekmektedir. Bunun sonucu olarak da alçakgönüllülük eğer gerçekten kalpteysen, bu hissiyat bedene de yansır ve böylece bu tutum tüm davranışlarda kendini gösterir.⁸⁵

Görüldüğü üzere Benedikt'in on iki adımlık alçakgönüllülük merdiveni korku ile başlayıp yine korkuyla bitmektedir. Fakat başlangıçta korkuya atfedilen rol ile sondaki rol aynı değildir. Bu adımların ilki, kişinin aklında sürekli olarak "Tanrı korkusu"nu tutması ve cehennemden uzak durmak için bir kişinin yalnızca eylemlerini değil, aynı zamanda düşüncelerini de dikkatli bir şekilde kontrol etmesini söylemektedir. Fakat Benedikt, on ikinci aşamaya gelinip alçakgönüllülük derecesine ulaşıldıktan sonra korkunun yerini sevginin aldığı, sevginin korkuyu uzaklaştırdığını söylemektedir.⁸⁶ Benedikt'e göre bir rahip nerede olursa olsun alçakgönüllülüğün bu on iki adımını hayatına tatbik etmek zorundadır. Rahip, tüm bu alçakgönüllülük adımlarını tamamladığında

⁸³ Bu durum, Nakşibendi tarikatındaki, dervişin aklını çecek şeylerden uzak durması için gözlerini ayaklarına sabitlemesi "*nazar ber-kadem*" ilkesi ile benzerlik göstermektedir. Hamid Algar, "Hâceğân", *DİA.*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, c. 14, s. 431.

⁸⁴ Benedikt'in tevazuya verdiği bu önem, Kur'an-ı Kerim'de bahsedilen: "*Onlar içinde iman edenlere sevgi bakımından en yakın olarak da «Biz Hristiyanlarız» diyenleri bulacaksınız. Çünkü onların içinde keşişler ve râhipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar*" (Maide, 5/82) ayetiyle de örtüşmektedir. Burada dikkat çeken nokta Kur'an'ın, İslam kaynakları ruhbanlığı kabul etmese de, rahiplerin tevazularını öven ifadeleri içerisinde bulundurmasıdır. İslam'ın ruhbanlığa bakışı için bkz.: Süleyman Uludağ, "Ruhbanlık ve Tasavvuf", *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, İstanbul 2004, sayı: 13, ss. 9-24.

⁸⁵ Delatte, *The Rule of St. Benedict: A Commentary*, s. 127.

⁸⁶ Francis Seeburger, "Humility, Maturity, and the Fear of God: Reflections on RB 7", *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 1995, c. 46, sayı: 2, s. 150-151.

nihai hedef olan Tanrı'nın sevgisine ulaşır.⁸⁷ Ayrıca Benedikt, Mesih'in "alçakgönüllü olanlar yükselecektir"⁸⁸ sözüyle bu adımların maneviyatını da temellendirmektedir.⁸⁹ Benedikt'e göre bu şekilde inanan bir rahip, daha önceden cehennem korkusundan yaptığı şeyleri artık çaba harcamadan, kendiliğinden oluyormuşçasına Mesih sevgisinin bir sonucu olarak yapmaya başlayacaktır. Böylece Tanrı, Kutsal Ruh aracılığıyla ahlaksızlık ve günahlardan o kulunu arındırması olacaktır.⁹⁰

4- Uzlet (*Solitudo*)

Uzlet, Eremitik yaşam tarzını benimseyen keşişlerin, ıssız mağara ve çöllerde tatbik etmeye çalıştıkları ve özellikle Doğu manastır geleneğinde açlık ile birlikte sıkça görülen bir asketik uygulamadır. Uzletin Doğu manastır geleneğindeki yeri ile ilgili Cassian'da yalnızlık ve sessizlik temalı görüşlere sıkça rastlanılmaktadır.⁹¹ Keşişleri yalnızlığı aramaya iten dürtü ise, ilk etapta sessizliğe ulaşmaktır. Uzlet aracılığı ile keşiş, diğer kardeşleri ile olan tüm ilişkilerini kesebilmekte ve bu sayede sessizliğe ulaşabilmektedir. Bu sebeple sessizliğin uzletle birlikte sağlanacağı ve yalnız olunan bir ortamda Tanrı ile iletişime geçmenin daha kolay olacağı düşünülmektedir.⁹² Mantık olarak doğru olan bu düşünce hâlihazırda Benedikt tarafından da benimsenmiş ve bu husus Kural kitabında ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.⁹³ Ancak, Doğu manastır geleneğinde ön planda olan yalnızlık uygulaması, Benedikt Kuralı'nda aynı derecede bir öneme sahip değildir. Bunun başlıca sebebi ise Batı manastırlarının Benedikt'in öncülüğünde Kenobitik (toplu yaşam) manastır formunu benimsemeleridir. Ancak, burada vurgulanan sessizlik yalnız başına değil; toplu halde uygulanan bir sessizliktir.

Uzletin Benedikt tarafından dikte edilmemesinin bir diğer sebebi de, yalnız yaşamın manastıra olan bağlılığı azaltmasıdır. Bu sebeple

⁸⁷ 1. Yuhanna, 4/18; RB, 7:67.

⁸⁸ Luka, 14/11.

⁸⁹ Norvene Vest, *Desiring Life: Benedict on Wisdom and the Good Life*, Cowley Publications, Cambridge, Mass. 2000, s. 88; Doyle, *The Teaching of St. Benedict*, s. 106.

⁹⁰ RB, 7:68-70

⁹¹ Cassian, *Conferences*, 24:18; 7:26; 14:4; 19:10.

⁹² Wathen, *Silence*, 122.

⁹³ Bkz.: RB, 6 (*De Taciturnitate*).

Benedikt, bu yaşam şekline karşılık manastır yaşam tarzına yeni bir güç ve kalıcılık kazandırmak için “istikrar” ilkesini ortaya koymuştur.⁹⁴

5- Dua (*Oratio*)

Manastır yaşam şekli göz önüne alındığında, zihnen ve kalben Tanrı ile bir arada olma amacıyla ve onunla iletişime geçme aracı olarak görülen dua (*oratio*), rahipler tarafından gün içerisinde yapılan en önemli görev olarak kabul edilmektedir. Benedikten manastırlarında dua iki farklı şekilde uygulanmaktadır. Bunlardan ilki, çoğunlukla geleneksel sözcüklerden ve fiillerden oluşan, ortak ya da ayinlerde uygulanan dua şeklindedir. İkincisi ise, bireysel ya da daha “özel” bir formda uygulanan dua türüdür. Her iki dua türünün de ortak noktası, sürekli olarak Tanrı’ya yalvarma, yakarma ve övgü dolu sözlerle O’nu anmaktır. Kutsal Kitap’ta belirtilen bu “sürekli dua” etme emri⁹⁵ daima Hıristiyan manastır hayatının merkezinde yer almıştır.⁹⁶ Bu nedenle rahipler, gündüz ve gece belirli vakitlerde dua etmeyi bir ilke haline getirmişlerdir. Bu uygulamalar Mezmur okumaları ve *Pater noster*

⁹⁴ Tasavvuf geleneğinde ise uzlet, biraz daha farklı bir açıdan dikkat çekici bir şekilde ele alınmıştır. Buna göre uzlete çekilen mürit topluluktan bir zarar göreceği için onlardan uzaklaşmaz, bilakis topluluğun, kendisinin şerrinden zarar görmemesi için onlardan uzaklaşır. Zira uzlete çekilerek topluluktan gelecek bir zarardan kurtulduğunu düşünen müridin bu davranışı, kendisini topluluktan üstün görmesinin bir tezahürü olacaktır. Oysaki zühd hayatında nefsinin küçülten mütevazıdır. Nefsinin herhangi bir kimseden üstün gören kişi ise kibirlidir. Kuşeyri, *a.g.e.*, s. 154.

⁹⁵ Luka, 18/1 “İsa öğrencilerine, hiç usanmadan, her zaman dua etmeleri gerektiğini belirten şu benzetmeyi anlattı...”; I. Selanikliler, 5/17 “Sürekli dua edin”. Tasavvufta bu terim “zikir-daim” ile ifade edilmektedir.

⁹⁶ Bahsi geçen “sürekli dua” şeklinde, sonsuz anlamında, nicelik olarak uzun ya da kısa dua etmenin belli bir fazileti ya da önemli bir etkisi yoktur. Bunun yerine daha çok içten ve etkili dua ön planda tutulmuştur. Buna göre, II. Petrus 3/8’de geçen “Tanrı katında bir gün bin yıl gibi; bin yıl da bir gün gibidir” pasajı samimi bir dua, bin dua yerine geçer, şeklinde yorumlanmıştır. Durmadan dua etmek, uzun süre dua etmek anlamında kullanılmaz, nitekim duanın bir yerde başlaması ve bir yerde bitmesi gerekir. Aksi takdirde yaşamı idame ettirmek için gerekli olan temel ihtiyaçlar karşılanamaz. Harold M. Best, *Unceasing Worship: Biblical Perspectives on Worship and the Arts*, IVP Books, Downers Grove, Illinois 2003, s. 95. Ayrıca “sürekli dua etme” prensibi Aziz Basil’in kurallarında ve Cassian’da da görülmektedir. Basil’in keşişleri gündelik işlerle uğraşırken de Mezmurlar’dan dualar okurlardı. Basil, *Longer Rules*, 37, M. Monica Wagner, *Ascetical Works St. Basil*, Catholic University of America Press, Washington 1962, s. 308. Ayrıca bkz.: Simon Chan, *Spiritual Theology: A Systematic Study of the Christian Life*, InterVarsity Press, Downers Grove, Ill. 1998, s. 142. Cassian ise daha sık, ama kısa duaları savunmaktadır. Cassian, *Conferences*, 9:36, Philip Schaff, Henry Wace (edit.), *Nicene and Post-Nicene Fathers, Second Series*, T&T Clarke, Edinburgh 1994-98, c. 11, s. 642.

“göklerdeki babamız”,⁹⁷ gibi geleneksel sözlü dua şekillerinin yanı sıra; kolları semaya kaldırma, diz çökme ve secde etme gibi fiziki olarak da uygulanmaktadır.⁹⁸ Manastırlarda yapılan bu dua şekillerinden Hıristiyan mirasının devam ettirildiği ve bu mirasa dayanarak manastırların kendi dua anlayışlarını ve uygulamalarını geliştirdikleri görülmektedir. Hem toplulukla birlikte yapılan ayinlerde, hem de kişisel dualarda Tanrı'nın övülmesine yönelik ifadeler, her daim manastır hayatının ayırt edici bir özelliği olmuştur.⁹⁹

Benedikt'in Kural kitabı incelendiğinde “dua” ile ilgili verdiği en kapsamlı bilgilerin 8. ve 20. bölümler arasında yer aldığı görülmektedir. Toplulukla birlikte icra edilen ortak dualar, Benedikt tarafından genellikle ibadet ya da dini tören olarak adlandırılmaktadır. Bu toplu ayinlerin genel tanımı için ise, “Tanrı için”, “Tanrı adına” anlamlarına da gelen *opus dei* (Tanrı'nın işi) ifadesi kullanılmıştır.¹⁰⁰ Benedikt'in “Tanrı'nın işi” ismini kullanması, bu işlerin manastırın diğer tüm işlerinden daha önemli ve öncelikli olduğunu ifade etmektedir. Bu sebeple, Tanrı'nın işinin yerine başka hiçbir şey tercih edilemez.¹⁰¹ Buna göre Benedikt, duanın niteliğini belirtirken, tıpkı güçlü ve saygın kişilerden bir talepte bulunduğu gibi bu iş nasıl alçakgönüllülük ve saygı çerçevesinde yapılıyorsa, aynı şekilde Tanrı'dan bir şey istenildiğinde de alçakgönüllülük ve saf adanmışlık ile bunun yapılması gerektiğini ifade etmektedir.¹⁰²

Çalışma ile birlikte Benedikten maneviyatının temelini oluşturan dua, aynı zamanda Benedikten topluluğunu birleştiren ana unsurdur.

⁹⁷ Matta, 6/9-13. “Göklerdeki Babamız, Adın kutsal kılınsın. Egemenliğin gelsin. Gökte olduğu gibi, yeryüzünde de Senin istediğin olsun. Bugün bize gündelik ekmeğimizi ver. Bize karşı suç işleyenleri bağışladığımız gibi, Sen de bizim suçlarımızı bağışla. Ayarlanmamıza izin verme. Bizi kötü olandan kurtar. Çünkü egemenlik, güç ve yücelik Sonsuzlara dek senindir! Amin”

⁹⁸ Roy Hammerling (edit.), Columba Stewart, “Prayer Among The Benedictines”, *A History of Prayer The First to the Fifteenth Century*, Brill, Leiden; Boston 2008, s. 201.

⁹⁹ Stewart, “Prayer Among The Benedictines”, s. 201.

¹⁰⁰ Jane Tomaine, *St. Benedict's Toolbox: The Nuts and Bolts of Everyday Benedictine Living*, Morehouse Publishing, New York 2005, s. 105. Benedikt'in manastır düzeninde gece ve gündüz temel işleyişi sağlayan Mezmur okumaları ve diğer toplu okumalar için kullandığı genel isim olan *Opus Dei* Kural'da şu bölümlerde geçmektedir: RB, 7:63, 22:6, 43:3, 44:1, 50:3, 52:2, 58:7, 67:2-3. Bunların dışında “dini işler” 16, 19:2 ve “dini ibadetler” 8, 43:1 şeklinde de kullandığı yerler de bulunmaktadır.

¹⁰¹ Stewart, “Prayer Among The Benedictines”, s. 210. Benedikt'in Tanrı'nın işini sadece bir kez “dua” olarak adlandırması ise dikkat çekicidir. RB, 17:5.

¹⁰² RB, 20. Jerome Theisen, “Personal Prayer in the Rule of Benedict”, *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 1989, c. 40, sayı: 3, s. 292.

Bu sebeple ayinlerdeki istek ve şevk de duanın en önemli özelliklerinden birisidir. Yani sıradan bir insan, Tanrı'nın yüceliğini ve ihtişamını övecekse, bunu en yüce varlığa layık bir şekilde yapmalıdır. Bu noktada insanın ifade biçimi çok düşük ve yetersiz olduğundan sadece Tanrı, kendisini gerektiği gibi övebilir ve yüceltebilir. Bu sebeple ibadet vakitlerinde ve dualar esnasında Tanrı'nın sözleri olan Mezmurlar okunur.¹⁰³ Cemaat, gece ortasında, şafak vaktinden çok önce başlayan ve akşama kadar devam eden ibadetlerde Tanrı'yı övmek ve onun rehberliğini ve yardımını istemek için günün belirli vakitlerinde toplanır. Benedikt, dolaylı olarak manastır disiplinine de yansımış bu kurumsal dua biçimine büyük önem vermiştir. Bu nedenle her Benedikten rahibi ve rahibesi de günlük dua vakitlerini belli bir yaşam disiplini haline getirmek zorundadır.

6- Misafirperverlik (*Hospitalis*)

Benedikten manastır geleneğinde misafirperverlik temel manastır erdemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Benedikt'in, manastırların asla misafirsiz olmadığına dair görüşleri¹⁰⁴ ve misafirlere karşı izlediği tutum, bugün de manastır topluluklarının önemli bir hizmeti olmaya devam etmektedir.¹⁰⁵ Bunun yanı sıra, ruhsal yolculuk yapan, Tanrı'yı, öz kimliğini ve hayatın anlamını arayan kişilerle inancını paylaşmak, insanlar için daima bir ihtiyaç olmuştur. Kural'ın yönergelerini takip eden Benediktenler de, misafirlerine hem fiziksel hem de ruhsal ferahlık sunmaya çalışırlar ve bunu geleneksel olarak misafirperverlik (*hospitālis*) şeklinde adlandırır.¹⁰⁶

¹⁰³RB, 20:1-5. Benedikt'in, Mezmurlar'a manastır dua sisteminde merkezi bir yer vermesi, Kuraldaki Kutsal Kitap alıntılarında bakıldığında da hemen fark edilmektedir. Nitekim Mezmurlar'dan yapılan alıntılar, Yeni Ahit'ten sayıca fazladır. RB, 18:22.

¹⁰⁴RB, 53:16.

¹⁰⁵Manastır geleneğindeki "misafirperverlik" teriminin tasavvuf geleneğindeki karşılığı "fütüvvet", "cûd" ya da "sehâvet" olarak görülebilir. Nitekim Kuşeyri'ye göre de "fütüvvet", başkalarının hizmetinde çalışmak şeklinde tanımlanmaktadır. Kuşeyri, *age.*, s. 273. "Cûd" ve "sehâvet" terimleri ise gönül zenginliği ve genişliği, cömertlik anlamlarına gelmektedir. Mustafa Çağrıncı, "Cömertlik", *DiA.*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1993, c. 8, s. 72-73; Sühreverdî, *Avârifü'l-Maarif*, s. 316. Misafirlik geleneği ise semavi dinlerin tamamında "ebü'd-difân" olarak da bilinen Hz. İbrahim'e dayandırılmaktadır. Bu hususla ilgili olarak misafirperverlik konusunda Kutsal Kitap'ta geçen İbrahim kıssası (Yaratılış, 18:1-15) ve Kur'an-ı Kerim'de geçen Hz. İbrahim kıssalarında (Hud, 11:69 ve Zariyat, 51:24-27) vurgulanan temel mesajın aynı olduğu görülmektedir.

¹⁰⁶Ayrıntılı bilgi için bkz.: Karen Fetter, *Hospitality in Communication: Applying the Rule*

Benedikt, misafirperverlik pratiğini sadece konuklarla sınırlandırmamış ve bunu bir manastır hizmeti olarak görmemiştir. *De Hospitibus Suscipiendis* (Misafirlerin Kabulü) başlığı altında ele alınan 53. bölüm incelendiğinde bu tutum çok net görülmektedir. Benedikt'e göre misafirperverlik, Tanrı, başrahip ve cemaatle olan ilişkileri etkileyen, özellikle çalışma ve dua pratiğinde vücut bulan dini bir tutumdur. Bunun yanı sıra, 53. bölümde bir nevi kapalı manastır dünyası ile laik dünya arasındaki iki kutbun bir araya gelişi gösterilmektedir. Bu nedenle misafirlerin dini bir görev olarak kabul edilmesi iki dünya arasındaki iletişimi sağlayan bir köprü olması açısından da önemli bir rol oynamaktadır.¹⁰⁷ Bununla birlikte, Benedikt'in Kural'ı kaleme aldığı dönem, aynı zamanda Roma İmparatorluğu'nun da kademeli olarak parçalanmasıyla sonuçlanacak olan siyasi bir istikrasızlığın mevcut olduğu kaotik bir dönemdir. Güvensizlik duygusu yaygın olan bu dönemde, insanların seyahat etme noktasında tedirginlik hissetmeleri ve bu dönemde bazı şüpheli gezginleri aramak için görevlendirilen paralı askerlerin varlığı, özellikle bu kişiler için manastırların önemini daha da arttırmıştır. Bu durum değerlendirildiğinde manastırların sadece dua ve eğitim yerleri olmadığı, bunun dışında yorgun, zayıf ve savunmasız insanlar için de güvenli birer sığınak oldukları anlaşılmaktadır.¹⁰⁸

Benedikt'in misafirlerle ilgili tutumu incelendiğinde bunun altında İncil temelli bir anlayışın olduğu görülmektedir. Buna göre manastıra gelen misafir, "*Ben yabancıydım ve sen beni hoş karşıladın*"¹⁰⁹ diyen Mesih'in bizzat kendisi olarak sıcak (ve uygun bir şekilde) karşılanmalıdır.¹¹⁰ Bu durum rahiplere, doğal olarak sıradan bir misafir

of Saint Benedict to the Home, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Duquesne University, Pittsburgh 2017, s. 58-67.

¹⁰⁷ Lorane Coffin, "Hospitality: An Orientation To Benedictine Spirituality", *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 1988, c. 39, sayı: 1, s. 50; Kevin D. O'Gorman, "The Legacy of Monastic Hospitality: The Rule of Benedict and Rise of Western Monastic Hospitality", *Hospitality Review*, Florida 2006, c. 8, sayı: 3, s. 36.

¹⁰⁸ Gervase Holdaway (edit.), Robert Atwell, "Benedictine Hospitality", *The Oblate Life: A Handbook for Spiritual Formation*, Canterbury Press, Norwich 2008, s. 189; Aaron Raverty, "Hospitality in the Benedictine Monastic Tradition", *REMHU: Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana*, DF Brasil 2012, c. 20, sayı: 38, s. 254.

¹⁰⁹ Matta, 25/35.

¹¹⁰ RB, 53:1. Kuralın bu kısmı kapıcıdan bahsetmemektedir; ancak, burada onun varlığı ima edilir ve sonraki bölümlerde (RB.66) bir ziyaretçi kapıyı çaldığında kapıcının onu geleneksel karşılamayla karşılaşması gerektiği belirtilir. (*Deo gratias*-Tanrı'ya şükürler olsun!) 1 Korintliler, 15/57; 2 Korintliler, 2/14. Dreuille, *The Rule of Saint Benedict and*

karşılmaktan daha öte bir sorumluluk yüklemektedir. Bu nedenle, misafirlerin kabulünde alçakgönüllülük ve itaat ilkelerinin son derece ön planda tutulduğu görülmektedir. Bu alçakgönüllülük, misafirin gelişinde ve gidişinde kendisine hitap edilirken mutlaka gösterilmelidir. Biraderler misafire karşı başını eğmeli ya da onun önünde secde etmelidir; çünkü bu şekilde Mesih'in takdirinin kazanılacağına inanılmaktadır. Bu şekilde rahip, misafir ile sadece yiyeceğini değil inancını da paylaşır ve böylece misafirler dini bir atmosfere girdiklerinin farkına varırlar. Başrahip, eğer orucun bozulamayacağı özel bir günde değilse,¹¹¹ misafir için orucunu bozabilir. Ancak, rahipler diğer zamanlarda oldukları gibi oruçlarını tutmaya devam ederler. Ayrıca başrahip, misafirlerin ellerine su dökmeli ve tüm cemaatle birlikte onların ayaklarını yıkamalıdır.¹¹²

Manastıra gelen misafirlerden yoksul olanlara ve hacılara özel bir ilgi ve alaka gösterilmektedir; çünkü bu iki grupta Mesih'in varlığı daha çok hissedilmektedir. Yoksul olanlara özel ilgi gösterilmesi, hâlihazırda geleneksel bir durumdur.¹¹³

Benedikten geleneğinde misafirlerin bizzat “Tanrı misafiri” olarak kabul edildiği ve ilahi bir amaca hizmet edildiği net bir şekilde görülmekte, bölümün başında Kutsal Kitap’tan yapılan alıntılar da

the Ascetic Traditions from Asia to the West, s. 331; Paul M. Pearson, “Hospitality to the Stranger: Thomas Merton and St. Benedict’s Exhortation to Welcome the Stranger as Christ” *The American Benedictine Review*, American Benedictine Review, Atchison KS 2011, c. 62, sayı. 1, ss. 27-41.

¹¹¹“Kül Çarşambası” ve Paskalya öncesindeki “Kutsal Cuma”, bu oruçlardan bazılarıdır.

¹¹²RB, 53:6-14. Misafirlerin ayaklarını yıkamak Yeni Ahit’te de geçtiği üzere standart bir antik dönem prosedürüdür ve bir misafirperverlik göstergesidir. Bkz.: Luka, 7/44; 1. Timoteos, 5/9-10; Delatte’ye göre, başrahip misafirlerin ellerine su dökmeli ve ayaklarını yıkamalıdır. Çünkü başrahip manastırda Mesih’i temsil ettiği için, bu görev kendisine aittir. Bu durum, İsa Mesih’in “Son Akşam Yemeği”nde havarilerin ayaklarını yıkamasını hatırlatır ve aynı zamanda Hıristiyan alçakgönüllülüğünü ve merhametini ifade eder. Yuhanna, 13/1-17; Delatte, *The Rule of St. Benedict: A Commentary*, s. 337. Günümüze de Paskalya öncesi kutlanan “Kutsal Perşembe” gününde kiliseler tarafından ayak yıkama ritüeline devam edilmektedir.

¹¹³Burada bahsedilen “hacı” ifadesi ise, daha çok, 61. bölümün başında açıklanan uzak yerlerden gelen yabancı anlamında kullanılmaktadır. Bu kişilere çok uzaklardan geldikleri için yabancı oldukları bu yerde özel bir ilgi gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu grupların dışında kalanlar ise, 53. bölümün başında “*inancımızı paylaşanlar*” şeklinde ifade edilen kişilerdir. Buna göre söz konusu ifade, genel olarak manastır yaşam tarzını ve maneviyatını takdir eden ve ziyareti dini olarak kendisini motive edecek olanların kast edildiği din adamları, laik kişiler (*laicus*), hasta kişiler ve kısacası Tanrı’ya yakın olmak için manastıra gelen tüm inananları kapsamaktadır. RB, 53:2; Coffin, *a.g.m.*, s. 63; Dreuille, *The Rule of Saint Benedict and the Ascetic Traditions from Asia to the West*, s. 330-33.

bu görüşü destekler niteliktedir. Bu amaç doğrultusunda Benedikten manastırları yüzyıllarca bu geleneği aynı inançla sürdürmüşlerdir. Nitekim İngilizceye “*hospital*” olarak geçen hastane kelimesinin Latince “*hospitalis*” ile aynı kökten geldiği düşünüldüğünde manastırların, yolcuların ve ihtiyaç sahiplerinin sığındıkları bir nevi kutsal şifa alanları olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.¹¹⁴ Nitekim Kural’ın kaleme alındığı 6. yüzyıl İtalya’sı göz önüne alındığında dönemin sosyal ve siyasal açıdan çalkantılı bir süreçten geçiyor olması, manastır misafirperverliğinin bu durumdan etkilenenleri rehabilite etme noktasında önemli bir görev üstlendiğini de göstermektedir.

Sonuç

Aziz Benedikt’in yaşadığı dönem olan 6. yüzyılın sosyal ve siyasi şartları göz önüne alındığında, Benedikt’in benimsediği öğretilerinin çağının ötesinde evrensel dini ve ahlaki bir boyuta sahip olduğu ve bu erdemleri olabildiğince manastırında uygulamaya çalıştığı görülmektedir. Üç yıl boyunca bireysel olarak tecrübe ettiği münzevi yaşamın ve okuduğu kilise babalarının eserlerinin Benedikt’i olgunlaştırdığı ve bu seviyede bir asketik ve ruhsal birikime sahip olmasında bu faktörlerin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu deneyim sonucunda Benedikt’in daha çok Doğu manastır geleneğinde görülen bedensel çileci asketik uygulamalara karşı olduğu görülmektedir. Benedikt, manastırlara katılan münzevilere bireysel çileciliğin yerine, eziyet ve zahmetli olmayan ortak dua, ortak çalışma ve ortak okumanın tatbik edildiği komünal bir manastır yaşamı sunmuştur. Bu yaşam şeklini sunarken de sessizlik, itaat, alçakgönüllülük, yalnızlık, dua ve misafirperverlik gibi temel manastır erdemlerini benimseyerek, asketik yaşamın manevi yönlerine vurgu yaptığı görülmüştür.

Benedikt’in üzerinde durduğu bu erdemlerden biri olan sessizlik, daha çok konuşma ile ilişkilendirmiş bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani Benedikt’in sessizlikle ilgili temel felsefesinin dinlemek, gereksiz konuşmamak, başkasını rahatsız etmemek üzerine kurulduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bu tür davranışlarla manastır

¹¹⁴ Bahsi geçen misafirperverlik uygulamalarının tasavvuf geleneğindeki karşılığı “cemaathane” terimi ile açıklanabilir.

içerisinde her daim Tanrı'nın sevgisine ulaşmak isteyen rahiplere ihtiyaçları olan sükûnet ortamı sunulmuş olmaktadır.

Bir diğer erdem olan itaat, Benedikt'in manastır iş ve işleyişi konusunda önemle üzerinde durduğu bir husustur. Üstlere itaat, aynı zamanda Mesih'e itaatle eş tutularak rahiplerin zihninde bu konuya manevi bir boyut kazandırılmaya çalışılmış ve bununla birlikte bu husus dolaylı olarak manastır iç disiplinin sağlanmasında da hayati önem arz eden bir konu haline gelmiştir. Ayrıca Benedikt, otokratik bir yapısı olan; ancak, cemaatin ortak fikrinin kabul gördüğü bir kişinin başrahip olarak seçilmesini öngören bir iç yönetim sistemi dizayn etmiştir. Başrahabin diğer rahipler tarafından seçilmesi ise Benedikt'in Kuralı'nda, tam olarak olmasa da, 'demokratik' bir yapının benimsendiğini göstermektedir. Böylece herkesin ortak bir aday üzerinde hemfikir olması manastırın geleceğini de olumlu yönden etkileyecektir. Bu durum da Benedikten manastırlarının yüzyıllar boyunca ayakta kalmasını sağlayan bir diğer önemli faktör olacaktır.

Alçakgönüllülük erdeminin Benedikt'in Kural kitabında önemle üzerinde durduğu bir diğer husus olduğu görülmüştür. Alçakgönüllülüğü on iki basamaklı bir merdiven metaforuyla anlatan Benedikt, burada aslında diğer manastır erdemlerinin de bir nevi özetini vermektedir. Benedikt'in tarif ettiği basamakların içten dışa doğru bir eğilim gözetmesi, teorik bilgiyi içselleştirmeden pratik bilgiye gidilemeyeceğini göstermektedir.

Benedikt, genel olarak toplu yaşam şekli olan "Kenobitizm"i benimsese de, manastır geleneğinin mayasında var olan münzeviliği hiçbir zaman yasaklamamış, hatta bununla ilgili Kural kitabında özel bir başlık açmasa da yalnız kalmak ve yalnız dua etmek isteyenlere her daim saygı duyulması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durumdan, Benedikt'in evrensel manastır pratiklerini göz ardı etmediği ve yalnızlığın Tanrı'ya ulaşmada önemli bir faktör olduğunu kabul ettiği anlaşılmaktadır. Ancak Benedikt'in, yalnızlığı ön planda tutmaması ve özellikle tavsiye etmemesi, kendisinin de benimsemiş olduğu toplu yaşam formu olan kenobitizme aykırı olacağından olsa gerektir.

Benedikt'in, günün büyük bir kısmını duaya ayırması ve genel olarak toplu dua edilecek zamanları *opus dei* (Tanrı'nın işi) olarak adlandırması,

hem bu işi diğer işlerden üstün tuttuğunu hem de duayı çalışma ile birlikte manastır yaşamının merkezine koyduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Benedikt'in nasıl dua edileceği hususunda rahipleri Kutsal Kitap'a yönlendirmesinden, Tanrı'yı Tanrı'nın dilinden övme felsefesini ortaya koyduğu ve bu konuda yeterliliği olmayan rahiplere de bir nevi yol gösterici olduğu anlaşılmaktadır. Benedikt'in dua ile birlikte çalışma üzerine de yaptığı vurgular zamanla manastırların çeşitli iş kollarında uzmanlaşmasını beraberinde getirmiştir. Nitekim Benedikt'e göre çalışmak da bir ibadettir ve bu durumu ifade eden *ora et labora* (dua et ve çalış) felsefesinin de meyvelerini yüzyıllarca verdiği görülmektedir. Örneğin Orta Çağ Benedikten manastırlarında eski el yazmaları *scriptorium* denilen yerlerde kopyalanmış ve korunmuştur. Manastırlarda yapılan bu kopyalama faaliyetleri arasında dini metinlerin yanı sıra astronomi, tıp, felsefe ve edebiyat gibi alanlarda yazılmış eserler de bulunmaktadır. Özellikle, Yunan ve Latin edebiyatına ait pek çok önemli eserin zamanımıza ulaşması, Orta Çağ manastırlarında yapılan kopyalama faaliyetleri sayesinde olmuştur. Bunun dışında ilaçlar manastır eczanesinde depolanmış ve yeni ilaçlar üzerinde çalışmalar yapılmış, tarımda yenilikler geliştirilerek tarımsal tekniklerin ilerlemesi sağlanmıştır. Ayrıca, ayinlerde kullanılacak şaraba olan gereksinim, şarap kültürünün gelişmesini sağlarken, bu tecrübe daha ileri bir noktaya taşınarak meşhur Benedikten ve Trappist biralarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bugün dahi pek çok manastır yemek konusundaki uzmanlıklarıyla ünlüdür.

Bu istikrarlı ve ibadet eksensli çalışma disiplininin sonuçları, Avrupa medeniyetinin gelişimine katkısıyla da görülmektedir. Bu sayede Avrupa'nın pek çok bölgesinde disiplin altına alınmış Hıristiyanlaştırılan kaba barbar grupların olduğu bilinmektedir. Manastırlarda yapılan tüm işler ve dualarda rahiplerin zihinlerinde odaklandıkları nokta Mesih'in hizmetine adanmak olduğundan, bir rahibin gözünde hizmet ettiği, başkalarına hizmet ederken gördüğü, daha yakından tanımak ve taklit etmek istediği kişi daima İsa Mesih olmuştur. Bu şuurun verdiği manevi sorumluluk ve tefekkürle eylemi birleştiren bu anlayış neticesinde de manastırda yapılan işlerin kalitesinin daima üst seviyelerde olduğu görülmektedir. Kopyalama faaliyetlerinin yanı sıra 6. ve 12. yüzyıllar arasında ortaya çıkan neredeyse tüm teolojik yazıların manastırların ürünleri oldukları söy-

lenebilir ve bu nedenle zamanın maneviyatı da Benedikten maneviyatı olarak adlandırılabilir. Bu durum Kutsal Kitap yorumlarında, mektuplarda ve pek çok biyografide de kendini göstermektedir.

Benedikt'in misafirperverlik ile ilgili tutumunun ise yine Kutsal Kitap temelli bir anlayış olduğu görülmektedir. Manastıra gelen misafirlerin bizzat Mesih'in kendisi gibi karşılanması da bu durumu sıradan bir misafirperverlikten farklı bir noktaya taşımıştır. Buradan hareketle hem Benedikt'in yaşadığı dönem hem de sonrasındaki süreç baz alındığında siyasi sosyal ekonomik birçok sebepten ötürü manastırlara katılımın arttığı söylenebilir ve bu durum aynı zamanda manastırların bu durumdan etkilenenleri rehabilite etme noktasında önemli bir görev üstlendiğini de göstermektedir. Bu sebeple de Benedikt'in bu hususu manastıra gelen konuklarla sınırlandırmadığı ve bunu sadece bir manastır hizmeti olarak görmediği anlaşılmaktadır.

Benedikten geleneğinin modern döneme gelindiğinde görülen en net fotoğrafı, 1500 yıl geçmesine rağmen Benedikt Kuralı'nın hala aynı şekilde geçerliliğini sürdürüyor olmasıdır. Bunun altında yatan en önemli neden ise Benedikt Kuralı'nın, tarih boyunca inişli çıkışlı dönemler geçirse de manastır yaşamını tercih eden rahipler için en kapsamlı ve en tutarlı manastır nizamnamesi oluşudur. Benedikt Kuralı'nın yüzyıllar süren etkisinde, geç dönem Orta Çağ'dan itibaren günümüze kadar ortaya çıkan pek çok yeni tarikatın bu nizamnameden faydalanmaları da önemli rol oynamıştır. Aynı zamanda kurumsal ve kişisel dini tarikatların çoğalması ile Benedikt kurallarının saygın otoritesi daha da güçlenmiştir. Benedikt'in genel ilkelerden ayrıntılı yasalar çıkarması, bireysel rekabetçi ruhu ortadan kaldırması, ruhbanları tamamen toplumla birleştirmesi ve asketik yaşamı makul sınırlar içinde azaltması onu her dönem için özel kılmıştır. Benedikt Kuralı bugün, 6. yüzyıldaki haliyle olmasa da, tatbik edilen manastırların her birinde asketik yaşamın temelini korumaya ve Benedikten geleneğini takip eden tüm manastırların ortak manevi vizyonu olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Kaynakça

Algar, Hamid. "Hâcegân", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C.14, İstanbul:

- Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996.
- Atwell, Robert. "Benedictine Hospitality", *The Oblate Life: A Handbook for Spiritual Formation* içinde Gervase Holdaway (edit.), 187-193, Norwich: Canterbury Press, 2008.
- Bekker, Corné J.. "Leading With the Head Bowed Down: Lessons in Leadership Humility from the Rule of St. Benedict of Nursia", *Inner Resources for Leaders*, School of Business & Leadership, Regent University, 1/3 (2010): 1-10.
- Best, Harold M.. *Unceasing Worship: Biblical Perspectives on Worship and the Arts*, Downers Grove, Illinois: IVP Books, 2003.
- Böckmann, Aquinata. "RB 5: Benedict's Chapter On Obedience", *The American Benedictine Review*, 45/2 (1994): 109-130.
- Bruce, Scott G.. *Silence and Sign: Language in Medieval Monasticism: The Clunian Tradition, c. 900-1200*, Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- Bruce, Scott G. "The Origins of Cistercian Sign Language", *Commentarii Cistercienses*, 52, (2001): 193-209.
- Butler, Cuthbert. *Benedictine Monachism Studies In Benedictine Life And Rule*, London: Longman Green And Co., 1919.
- Casey, Michael. *Truthful Living: Saint Benedict's Teaching on Humility*, Leominster: Gracewing, 2001.
- Cassian, John. *Conferences, Nicene and Post-Nicene Fathers-2*, C.11, Edinburgh: T&T Clarke, 1994-98.
- Cassian, John. *Institutes, Nicene and Post-Nicene Fathers-2*, C.11, Edinburgh: T&T Clarke, 1994-98.
- Chadwick, Henry. *The Sentences Of Sextus: A Contribution To The History Of Early Christian Ethics*, Cambridge: Cambridge University Press, 1959.
- Chan, Simon. *Spiritual Theology: A Systematic Study of the Christian Life*, Downers Grove, Ill: InterVarsity Press, 1998.
- Coffin, Lorane. "Hospitality: An Orientation To Benedictine Spirituality", *The American Benedictine Review*, 39/1 (1988):50-71.
- Çağrıçı, Mustafa. "Cömertlik", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.
- Delatte, Paul *The Rule of St. Benedict: A Commentary*. trc.: Justin

- McCann, London: Burns Oates & Washbourne, 1921.
- Derin, Süleyman. “Benedict’in The Rule İsimli Eseri Çerçevesinde Ruhbanlık ve Tekke Hayatına Bir Bakış”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, İstanbul: İSTAM, 12/27 (2011): 219-252.
- Doğruyol, Hasan. “Kaylûle”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C.25, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002.
- Donnelly, Doris. “Listening And The Rule Of St. Benedict”, *The American Benedictine Review*, 46/2 (1995): 169-182.
- Doyle, Francis Cuthbert. *The Teaching of St. Benedict*, London: Burns & Oates-New York: Catholic Publication Society, 1887.
- Dreuille, Mayeul de. *The Rule of Saint Benedict and the Ascetic Traditions from Asia to the West*. trc.: Mark Hargreaves, Leominster: Gracewing, 2000.
- Eberle, Luke, trc. *Rule Of The Master*, Kalamazoo: Cistercian Publications, 1977.
- Feiss, Hugh. “A Life of Listening Benedict’s Rule Became the Gold Standard of Monastic Life”, *Christian History & Biography*, 93 (2007): 16-19.
- Fetter, Karen. “Hospitality in Communication: Applying the Rule of Saint Benedict to the Home”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Duquesne University, 2017.
- Forman, Mary. “Scripture And RB As Sources Of Benedictine Spirituality”, *The American Benedictine Review*, 39/1 (1988): 85-101.
- Fortin, John R.. “Saint Augustine’s Letter 211 in The Rule of the Master and The Rule of Saint Benedict”, *Journal of Early Christian Studies*, 14/2 (2006): 225-234.
- Foulcher, Jane. *Reclaiming Humility: Four Studies in the Monastic Tradition*, Collegeville, MN: Liturgical Press, 2015.
- Fry, Timothy. *RB 1980: The Rule of St. Benedict In Latin and English with Notes*, Collegeville, Minn.: Liturgical Press, 1981.
- Great, Gregory the. *The Dialogues of Saint Gregory*, trc.: Edmund G. Gardner, London: Philip Lee Warner, 1911.
- Hannay, James O.. *The Spirit And Origin Of Christian Monasticism*, London: Methuen & Co., 1903.

- Hildebrand, Stephen M.. “Oboedientia And Oboedire In The Rule Of St. Benedict: A Study Of Their Theological And Monastic Meanings”, *The American Benedictine Review*, 52/4 (2001): 421-436.
- Howard, Evan B.. *Reading the Christian Spiritual Classics: A Guide for Evangelicals*, Jamin Goggin, Kyle C. Strobel (edit.), Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2013.
- Kaelber, Walter O. “Asceticism”, *Encyclopedia of Religion, Second Edition*, vol.1, Detroit: Thomson/Gale, 2005.
- Kardong, Terrence. “Hard Obedience: Benedict’s Chapter 68 and Beyond”, *Regulae Benedicti Studia*, 12 (1986): 193-202.
- Kardong, Terrence. “The Abbot as Leader,” *The American Benedictine Review*, 42/1 (1991): 53-73.
- Kodell, Jerome. “The Monk and Impossible Tasks”, *The American Benedictine Review*, 58/4 (2007): 376-381.
- Kuşeyrî, Ebü'l-Kasım Zeynüislam Abdülkerim b. Hevazin. *Risale-i Kuşeyriye*, trc.: Ali Arslan, İstanbul: Arslan Yayınları, 1980.
- Lawrence, Clifford H.. *Medieval Monasticism: Forms of Religious Life in Western Europe in the Middle Ages*, New York: Longman, 1989.
- Muir, Ross W.. “Recovering Silence”, *Canadian Mennonite*, Waterloo, Ontario: Canadian Mennonite, 10/18 (Eylül 2006): 6-9.
- O’Gorman, Kevin D.. “The Legacy of Monastic Hospitality: 1 The Rule of Benedict and Rise of Western Monastic Hospitality”, *Hospitality Review*, 8/3 (2006): 35-44.
- Pearson, Paul M.. “Hospitality to the Stranger: Thomas Merton and St. Benedict’s Exhortation to Welcome the Stranger as Christ” *The American Benedictine Review*, 62/1 (2011): 27-41.
- Raverty, Aaron. “Hospitality in the Benedictine Monastic Tradition”, *REMHU: Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana*, 20/38 (2012): 251-255.
- Scheiba, Manuela. “Learning to Pray: A Journey through Benedict’s Chapter on Humility”, *The American Benedictine Review*, 64/2 (2013): 118-137.
- Sharma, Arvind. “Obedience”, *Encyclopedia of Religion, Second Edition*, vol.10, Detroit: Thomson/Gale, 2005.

- Seeburger, Francis. “Humility, Maturity, and the Fear of God: Reflections on RB 7”, *The American Benedictine Review*, 46/2 (1995): 149-168.
- Semerkindî, Ebü'l-Leys. *Tenbihü'l-Gafilin*, trc.: Yaman Arıkan, İstanbul: Uyanış Yayınevi, 1987.
- Smaragdus, *Commentary On The Rule Of Saint Benedict*, trc.: David Barry, Kalamazoo, MI: Cistercian Publications, 2007.
- Stewart, Columba. “Prayer Among The Benedictines”, *A History of Prayer The First to the Fifteenth Century* içinde, 199-221, edit.: Roy Hammerling Leiden; Boston: Brill, 2008.
- Stum, Jake. “Twelve Steps Toward Leader Humility: A Sociorhetorical Analysis of Benedict of Nursia’s Chapter on Humility”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, School of Business & Leadership Regent University, 2014.
- Sühreverdî, Ebu Hafs Şehabeddin Ömer b. Muhammed. *Tasavvufun Esasları: Avarifü'l-Maarif*, trc.: Hasan Kamil Yılmaz, İrfan Gündüz, İstanbul: Erkam Yayınları, 1993.
- Theisen, Jerome. “Personal Prayer in the Rule of Benedict”, *The American Benedictine Review*, 40/3 (1989): 291-303.
- Tomaine, Jane. *St. Benedict’s Toolbox: The Nuts and Bolts of Everyday Benedictine Living*, New York: Morehouse Publishing, 2005.
- Uludağ, Süleyman. “Mücâhede”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C.31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006.
- Uludağ, Süleyman. “Ruhbanlık ve Tasavvuf”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, İstanbul: İSTAM, 13 (2004): 9-24.
- Vest, Norvene. *Desiring Life: Benedict on Wisdom and the Good Life*, Cowley Publications, 2000.
- Vest, Norvene. *Preferring Christ, A Devotional Commentary on the Rule of St. Benedict*, Harrisburg, PA: Morehouse Pub., 2004.
- Yılmaz, Ömer, *Alman Mistik Düşüncesi*, İnsan Yayınları, İstanbul 2014.
- Wathen, Ambrose G.. *Silence: The Meaning of Silence in the Rule of St. Benedict*, Washington: Cistercian Publications, 1973.
- Wagner, M. Monica, *Ascetical Works St. Basil*, Washington: Catholic University of America Press, 1962.